

פ"ת	צפת	ב"ש	אלעד	ב. שמש	אשדוד	חיפה	מודיעין	בני ברק	ירושלים	עיר
16:42	16:53	17:04	16:52	16:46	17:01	16:53	17:04	17:02	16:46	כניסת שבת
18:00	17:57	18:01	18:00	17:59	18:01	17:59	17:59	18:00	17:59	יציאת שבת
18:35	18:36	18:39	18:34	18:38	18:36	18:36	18:37	18:36	18:38	ר"ת

# לקראת שבת מלכתא

הלימוד השבועי לנכחני דרשו

ט"ז בשבט - כ"ב בשבט | הדף היומי: בבא בתרא כא - כז | משנ"ב: מסימן קצ"ז אמצע סעיף ד' ו"א' עד סעיף ב' מוסר: אהבת חסד חלק ג' פרק א' אמרו חז"ל' עד 'ואמרו חז"ל על הפסוק'

יום המישי י"ג שבט תשע"ז | פניני פרשת בשלה | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

**Dirshu**  
דרשו ד' ועוז

קרן עולמית לחינוך  
ועידוד לימוד התורה



מר בעל 'שבת הלוי' ז"ע

## כשמרן בעל 'שבט הלוי' ז"ע ורעייתו קפצו לים הגועש...

**'מי שישרוד את הנחשולים ויחצה אותם בשחייה - חיייו יהיו לו לשלל,  
מי שלא יוכל למערבולות - יהיה גופו לשלל עבור שוכני הים'**

מעקרונותיו כמלוא הנימה.

מסיבות של חסידות וצניעות, אבי ואמי חתרו תחילה לעבר נקודה ימית מרוחקת, על מנת להתרחק מארבעה עשר פליטי הספינה האחרים, גם אם מדובר במלחמה על החיים, בתוך גלים שוצפים ומערבולות איומות.

נורא נוראות. אברך שנמלט מאירופה ונאלץ להותיר בה את בנו יחידו. אברך שנאלץ לעשות עם רעייתו חודשים ארוכים של חוסר ודאות בין גלי הים, וכעת, כאשר הוא מנסה לחצות את רצועת החוף בשחייה - הדבר הראשון שמעסיק אותו, הוא הצורך לשמור על חסידותו ופרישותו. כי זה היה מרן, יראתו, חסידותו וגדלותו כרוכות זו בזו וניזונות זו מזו.

מערבולות איומות פגשו את מרן והרבנית. לפרקים חשו שהנה הסוף מתקרב, ובראשו של רבינו חלף הפסוק (תהילים סח, כג): "אמר השם מבשן אשיב, אשיב ממצולות ים". לאורך המסע שארך שעות ארוכות, נשרו מרבית פליטי הספינה האחרים. מקרב שישה עשר נוסעים שרדו רק שישה - רבינו והרבנית וארבעה נוספים. כל השאר טבעו במצולות.

"פעם נסעתי עם אבא לנתניה", סיפר בנו רבי יוסף צבי, "כאשר עמדנו בסמוך למלון גלי צאנז, הצביע אבי על נקודה רחוקה בלב ים ואמר לי: 'כאן, במרחק שני קילומטרים מכאן, חצינו, אני ואמך, את הים בשחייה, עד אשר הגענו חסרי כל, אך בריאים ושלמים אל חופי ארץ הקודש'".

**"במקלי עברתי את הירדן הזה"**

מדי שנה בשנה, בפרוס ימי החנוכה, אסף רבינו את צאצאיו וגדולי תלמידיו, ויגש מנחת תודה לאלוקיו על אשר הצילהו מן המים הזדונים. לימים, התבטא רבינו בלשונו של יעקב אבינו (בראשית לב, יא): "כי במקלי עברתי את הירדן הזה, ועתה הייתי לפני מחנות - תלמידים בארץ ותלמידים בחוצה לארץ".

בנר שני של חנוכה הגיע רבינו בעל 'שבט הלוי' ארצה. רגיל היה רבינו לומר, כי את הנר הראשון הדליק באוניה, ואילו את הנר השני כבר הדליק בירושלים. רבינו הגיע לארץ ישראל בעירום ובחוסר המשך בעמוד הבא <<<

**"נְעַרְמּוּ מִיָּם נָצְבוּ כְּמוֹ נֵד נִזְלִים" (שמות ט"ו, ח')**

בחודש כסלו שנת תרצ"ט, בחופי הים התיכון, עגנה אוניה כשני ק"מ מנתניה, ובתוכה נשמעה ההכרזה: "נוסעים יקרים, אני מצטער להודיע כי מלאי הדלק באוניה אזל. משמעות הדבר היא כי בתוך שעה הספינה עוצרת בלב ים. מי שיוזע לשחות - שיקפוץ בזריזות למים, וינסה להתקרב לחוף מבטחים בשחייה. אין לי עצה עבור מי שאינו יודע לשחות".

ההכרזה הנואשת הזו נשמעה באישון ליל, בלב ים, בין דפנותיה הרעועים של ספינה חורקת, שיצאה בסתיו תרצ"ט מבירת אוסטריה לכיוון חופי ארץ ישראל. הקריאה שנשמעה מפי הקפטן, היתה שריקת הסיום של ניסיון אומלל וחסר מזל, של כמאה וחמישים נוסעים מאירופה, שביקשו להגיע לארץ ישראל. סירובם של השלטונות הבריטיים לאשר לאוניה לעגון, גזר את גורלם של מרבית נוסעי הספינה. לאחר מכן כינס הקפטן את צוות המלחים והודיע להם: "מלאי הדלק הגיע לקו האדום התחתון, ולכן גם האופציה להפליג חזרה לאירופה אינה רלוונטית עוד. המשמעות היא, שעל מאה וחמישים הנוסעים יהיה להסתדר בכוחות עצמם. מי שישרוד את הנחשולים ויחצה אותם בשחייה - חיייו יהיו לו לשלל, מי שלא יוכל למערבולות - יהיה גופו לשלל עבור שוכני הים".

מול העיר נתניה, במרחק שני קילומטרים מרצועת החוף, הגיעה הספינה לסוף דרכה. זעקות שבר נשמעו מבין מפרשיה - ולאחריהן קול דממה דקה. מנועיה דממו. תא הניווט ננטש. בין התאים התהלכו שלדי אדם, שעניניהם יצאו מחוריהם וגופם רועד מקור ומסיוט כאחד, היצלחו את המסע המסוכן?

בין הנוסעים היה מרן בעל שבט הלוי ז"ע, רבי שמואל הלוי וואזנר ורעייתו, לאחר חודשים של מסע טראגי, עומדים בני הזוג מווינה לקפוץ אל המים שאין להם סוף.

מתוך מאה וחמישים נוסעים, רק שישה עשר אזרו אומץ להסתכן ולקפוץ אל המים. כיון שמרן והרבנית ידעו לשחות - הם פתחו במסע ימי מסוכן ונועז, לכיוון חופי ארץ ישראל. לימים, סיפרה הרבנית לילדיה, כי גם אז, במצב של סכנת טביעה מוחשית, סירב מרן לזוז

# "לבכות גם אני יכול... להשיג את התורה בבכי" זו אינה חכמה גדולה, אני רוצה לעמוד על התורה...

## התשובה הגאונית שנגלתה לרב מן השמים

הרב ישראל ליוש

שמע רבם את הצדדים, וחשכו עיניו, הלא שאלה לא פשוטה היא, ואם לא יענה להם - יתגלה קלונו בפני שני עשירי הקהילה. בצר לו פנה לחדר צדדי וזעק אל ה' שיושיעו בעת צרתו וישלח לו תשובה מן השמים. לאחר מכן ניגש לארון הספרים, והנה פלא, שמע ה' את תפילתו, ובמקום שפתח - מצא מיד תשובה מדויקת וגאונית למשא ומתן של הסוחרים.

שמחו המתדיינים עם תשובת רבם, וביותר שמחו על כי מצא תשובה במהירות ובנקל. לימים, כאשר נזדמנו שוב לטיסמניץ, החליטו כי למרות שכבר יש תשובה בידם, יפנו לרבי משולם איגרא כדי לשמוע אף את חוות דעתו. שמח רבי משולם בשולם והרצה בפניהם את תשובתו. כאשר שמעו את תשובת רבי משולם, חייכו הסוחרים במבוכה, כי היתה זו בדיוק תשובת רבם.

שם לב רבי משולם לחיובם, ושאלם: "על מה ולמה תחייכו? וכי תשובתי איננה מוצאת חן בעיניכם?" "חלילה", ענו הסוחרים, "תשובה מצוינת היא זו, אך חייכנו כי רבה של עירנו ענה לנו בדיוק את אותה תשובה". התפעל רבי משולם מחכמתו של רב העיר, ואמר להם כי מן הראוי שילך להקביל את פניו, לבטח גאון גדול הוא. "אשמח בודאי להשתעשע עמו בדברי תורה", הפטיר בהתעניינות. כאשר הגיע רבי משולם לרבה של אותה עיר, נבוכ הרב מהופעתו המכובדת של רבי משולם איגרא, "מה לגאון הדור לבוא לבקרני?" תמה רב העיר.

"שמעתי את תשובתו הגאונית של כבוד הרב", הסביר רבי משולם, "והשתוממתי, הרי לי ארך זמן רב עד שהגעתי לאותה התשובה, ואילו כבוד הרב בגאונותו, מצא מיד".

"אומר לך את האמת", ענה לו רב העיר במבוכה, "אינני גאון כלל ועיקר, פשוט בצרתי קראתי אל ה', והוא ענני ושלח לי תשובה מן השמים". "אם כך", השיב רבי משולם, "לבכות גם אני יכול... להשיג את התורה בבכי זו אינה חכמה גדולה, אני רוצה לעמוד על התורה, להתייגע בהשגתה ולשוש בעמלה, ולא רק ע"י תפילות ובכיות".

"וַיִּצְעַק אֶל ה' וַיִּזְרְהוּ ה' עֵץ וַיִּשְׁלַח אֶל הַמַּיִם וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם" (שמות ט"ז, כ"ג) הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל הביא בשם אחד האדמו"רים פירוש על פסוק זה, "אמנם אין זה פשט הפסוק", העיר רבי יחזקאל על דברי האדמו"ר, "אך המסר שבו נכון הוא עד מאוד".

האדמו"ר ביאר שפסוק זה משול הוא לדברי תורה, שהרי אין מים אלא תורה, "ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם" - פעמים קורה שהתורה היא מרה, קשה ללימוד, הדברים אינם מובנים. עמל רב נדרש, ולא קלה היא המלאכה. "ויצעק אל ה'" - דבר ראשון, עלינו להתפלל להשי"ת שיאיר עינינו בתורתו, אך תפילה לבדה איננה מספיקה, אלא "ויורה ה' עץ" - ה' נותן לנו עצה, מה עלינו לעשות בעת הזאת:

"וישלך אל המים" - זרוק עצמך אל התורה, אל תיפול ברוחך, המשך לעמוד למרות הקשיים, "וימתקו המים" - או אז תאיר לך ההצלחה פנים, והתורה תהיה מתוקה בפוך.

דין ודברים נקרה לפתחם של שני סוחרים, בדבר עסקה שעשו ביניהם. זה אומר בכה וזה אומר בכה, והויכוח נמשך ללא מוצא של פתרון. בדרכם נתגלגלו לטיסמניץ, עירו של הגאון רבי משולם איגרא זצ"ל. החליטו הסוחרים כי יסורו למעונו וישאלו את פיו, וכל אשר יאמר להם יעשו, כדי שישולם השלום לשכון ביניהם. שמע רבי משולם את שאלתם, וכיון שהדבר היה נראה לו סבוך, ונדרש לכך עיון רב, ביקשם כי ישבו למחרת, ובעזרת ה' עד למחר ימצא תשובה לשאלתם. זמנם של הסוחרים דחק בעדם. לא היתה להם שהות לחכות בעיר טיסמניץ עד למחר והם שבו לביתם. בהגיעם לעירם החליטו, כי יציעו את הדין ודברים שביניהם לפני רב העיר, אולי בידו ימצא הפתרון לבעיה.



המשך מעמוד קודם >>>

לפריטי לבוש הולמים. המשכנו לחפש, עד שבחסידי שמים מצאנו משפחה שתעניק לנו לחם לאכול ובגד ללבוש, וכך התחלנו את דרכנו בארץ ישראל..."

רבינו לא נשבר ולא התמוטט, למרות שהגיע לארץ בחוסר כל. אמונתו החזקה בהשי"ת, שאיפותיו ותחושת היעוד שפיעמה בו הם שהחזיקו אותו לאורך כל הדרך. הקו המנחה אותו היה, שגם אם המצב קשה ונואש, גם כשאין כלום, חייבים להמשיך במימוש החלום, לכבוש את היעד ששאף מאז ומעולם, להרביץ תורה בארץ ישראל. למרות אותם רגעים קשים ומייאשים, לא אמר לעצמו רבינו 'נחזור חזרה לפרשבורג', אלא המשיך הלאה עם החזון והשאיפה. עד כדי כך, שלמחרת הגיעו לארץ, כשעלה לירושלים עיר הקודש, בעודו עייף וממוטט מתלאות הדרך וחסר כל, עמל לקבץ כמה יהודים כדי למסור להם שיעור בהלכה...

וכל זאת כדי לעמוד בקבלה שקיבל על עצמו בצעירותו, שלא יעבור עליו יום, בלא הרבצת תורה. בכך זה הצליח להגשים את שאיפותיו העצומות, לגדול בתורה וביראת שמים, ולהרבות תורה בארץ ישראל ובכל העולם כולו.

(מתוך 'ולא שבת הלוי בלבד')

כל, ופעם התבטא ואמר: "יעקב אבינו - היה לו לפחות מקל, אני גם את זה לא היה לי, את הכל הייתי חייב להשליך למים כדי שלא יכביד עלי שום דבר בשחייתי בים, לעבר הארץ המובטחת".

הוסיף רבינו וסיפר ברגש רב, על אותו לילה מרטיט בו זכו הוא וזוגתו בחסדי שמים להגיע לחוף לאחר שעות שחייה ארוכות. רטוב עד לשד עצמותיו, לבושו דל, הגיע רבינו אל החוף בשעת לילה מאוחרת. חיפש רבינו בית עם מזוזה שיוכל לדפוק שם כדי להחליף את לבושו, ושיש בו מעט אוה, כדי שיוכל לדפוק שם ולא להעיר את בני הבית.

לאחר זמן רב מצא בית עם אוה, ובפתח מזוזה, והחליט לדפוק שם מחוסר ברירה. לאחר כמה דפיקות נפתחה הדלת. האיש שעמד בפתח נבהל למראה רבינו, ומיהר לסגור את הדלת עוד בטרם שמע את בקשתו.

ברבות הימים סיפר רבינו ברעד, שעד היום מצלצלת באוזניו הטריקה הזו עם הכאב הנורא הנלווה אליה... "אל תשכחו", הוסיף רבינו, "היה זה אחרי שאיבדתי בים את כל הרכוש שהיה עימי, אחרי שעות רבות של שחייה בים, הייתי עייף וסחוט, הרגשתי שאני מתמוטט מאפיסת כוחות, אבל הצניעות בערה בי, הייתי חייב לדאוג

# חלפו השעות, והפרסומת המיוחלת לא הוכיחה את עצמה עבר במקום ידיו של הצייר, והחל לפטפט עמו בידידות מופגנת. הצייר המאוכזב התפרץ בכאב: "האם באמת אינך רואה??"

בשבת שירה רואים אנו בים הגדול, בריאה מדהימה בעולמו של הבורא.  
חובה עלינו להיעצר ולשאול את עצמנו: מי ברא את הים? מי שם לו גבול?

הרב ישראל מאיר שושן



"אָ יִשְׂרָאֵל מִשֵּׁי מִשְׁחָה וְכִנֵּי יִשְׂרָאֵל" (שמות ט"ז, א')

מדי יום אומרים אנו בתפילת שחרית את פרשת השירה. במשנה ברורה כתוב, שיש להגיד אותה בשמחה, והאומר אותה בשמחה - נמחלים לו כל עוונותיו. עם ישראל נכנס לתוך הים בניסים עצומים. שניים עשר שבילים נבקעו להם בתוך הים, כל שבט פסע בשביל מיוחד, כשקירות שקופים מבדילים בין שבט לשבט. מסופר במדרש, שבעת שעברו בים, היו מצויים להם שם כל המעדנים והמגדנות שבעולם. ראו בחוש את יד ה'. ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי. את ההתגלות העצומה הזו, עלינו להחיות בתוכנו יום יום. "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך". מסקנת השירה היא: "ה' ימלוך לעולם ועד". קבלת עול מלכותו יתברך. אדם ישן - חושיו רדומים, אך אדם ערני וחי, כשיתבונן על הבריאה - יצא מגדרו מרב התפעלות.



מספרים על צייר מקצועי אחד, שהיה מומחה לצייר ציורים, שנדמו כאמיתיים ממש. יום אחד החליט הצייר לפרסם את עצמו ע"י יצירת פאר שתוצג בחוצות. הוא צייר סוס בגודלו המקורי, לפי מידותיו המקוריות. קנה חומרים יקרים והשקיע שעות רבות בהכנת יצירת הפאר שלו. כשסיים את יצירתו המיוחדת, לקח את התמונה והתיישב

בפרשת דרכים, כשהוא מציג אותה בפני העוברים ושבים, ומצפה לתגובות. אך מאומה. אף אחד לא שם ליבו לתמונה המדהימה שניצבת לידו, אחדים אף נעצרו לידו והחליפו עמו מילה, אך שום התייחסות לתמונה.

חלפו השעות, והפרסומת המיוחלת לא הוכיחה את עצמה. עבר במקום ידיו של הצייר, והחל לפטפט עמו בידידות מופגנת, הצייר המאוכזב התפרץ בכאב: "האם באמת אינך רואה??" שאל ודמעות תסכול בעיניו.

"מה קרה? מדוע אתה צועק עלי?" תמה הידיד.

"אמור לי ידיד, מה אתה רואה פה?" שאל את ידידו.

"אני רואה אותך יושב ואומר תהילים על יד הסוס שלך..."

"שמה תיגע בסוסי?" הציע הצייר

נגע הידיד בתמונה ונרתע: "האין זה סוס אמיתי? זוהי רק תמונה? אתה בטוח?"

הבין הצייר שהתעלמותם של העוברים ושבים נבעה דווקא מהצלחתו, הכל היו בטוחים כי יצירתו המופלאה הינה סוס אמיתי ורגיל, ומה יש להחמיא על סוס רגיל?... הצטער הצייר המוכשה, אילו רק היה משקיע פחות בהכנת הציור, היו מבינים את ערכה של היצירה... במפח נפש פנה לאדם חכם שיעץ לו, מה כדאי לעשות עם התמונה.

אמר לו החכם: "הקשב לי, אם תרצה לפרסם את תמונתך, גזור אותה במרכזת!"

"מה???" נדהם הצייר, "לאחר שעמלתי עליה שעות כה רבות, אכלה אותה כמו ידי?"

"רוצה אתה להתפרסם כאומן, אם כן, לא נותרה בידיך ברירה,

עליך להוכיח לכולם כי מדובר בתמונה ולא בבעל חיים אמיתי, עשה כאשר אמרתי וצפה לתוצאות!" הורה לו החכם. בלב כבד גזר הצייר את התמונה, והעמיד את שני חלקיה קרובים אחד לשני. העמיד את התמונה הגזורה על פרשת דרכים, והתגובות לא אחרו לבוא, העוברים ושבים הקיפו אותו בתדהמה גלויה מהולה בהערכה לא מוסתרת. הפרסומת אכן היתה מצוינת, ועשתה את שלה, והוא הוצף בהזמנות עבודה שונות.

\*\*\*

אף אנו נוהגים כך. רואים אנו את הים הגדול, בריאה מדהימה בעולמו של הבורא. היה עלינו להיעצר ולשאול: מי ברא את הים? מי שם לו גבול?

פעם אחת בבריאה קרע לנו הקב"ה את הים, "והמים להם חומה מימינם", מיד ראו הכל את פלאי הבריאה, והגיבו בהתרגשות אדירה: "זה קלי ואנווהו!"

יש בורא לעולם!!!!

זאת עלינו לזכור מידי יום ביומו, כי אין עוד מלבדו.

"ד' ימלוך לעולם ועד!"



עדכונים



מידע



שיעורים

077-2613337

נכשיו בקו השיעורים של דרשו

# האב דמע יחד עם הבן ונסעו האב עם בנו ל'דין תורה' מרתק מאין כמוהו. שבעים ושבע שנה אח"כ ישחזר מרן הגאב"ד את קורות אותה שאלה ותשובה, שעסקו בו ובעתידו, ויספר על חסדי ה' ונפלאותיו

גאב"ד העדה החרדית הגאון רבי יצחק טוביה וייס שליט"א, על ניסי הצלתו  
ועל מושב בי"ד מיוחד שהקים הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל להצילו מגיוס לצבא

"אני זוכר, שבלייל הסדר בשנה אחת, התעלף אבא באמצע אמירת  
"רחם נא" מרוב התרגשות, והיו צריכים להוציא אותו ישוב על  
כיסאו מהחדר.  
כמו שנפסק בהלכה, שאסור שיהיה סכין על השולחן בשעת ברכת  
המזון, כיוון שחסידי אחד דקר עצמו מרוב צער, כשאמר "רחם נא"...  
כשראיתי את אבא מתעלף, הבנתי את ההלכה הזו, אבל גם כשלא  
התעלף, הוא בער בשעת ברכת המזון. כל ברכת המזון, בכל יום  
רגיל, היתה תורה שלמה".

\*\*\*

שלהי שנת תרצ"ז. קול בכי מרטיט נשמע בבית משפחת וייס  
שבפעזינג, הסמוכה לפרשבורג.

והנה קול נער בוכה... היה זה הילד יצחק טוביה  
בן האחת עשרה, בנה הצעיר של אחת המשפחות  
המפוארות בקהילה, משפחת וייס. לא היה זה בכי  
על משחק שנשבר או ממתק שנעלם. היה זה בכי  
טהור, רצוף אהבה וגעגועים לתורה הקדושה.

"אבא רחימאני", בכה הנער, שעתידי להאיר את  
שמי עם ישראל ברבות השנים, ולשבת על כס  
הרבנות בעיה"ק ירושלים, "אינני רוצה ללכת יותר  
לבית הספר הגויי, אנא, שילחו אותי ללמוד בישיבה  
קדושה, למען אוכל למלא את כל שעותיי בש"ס  
ובפוסקים..." דמעות נקשרו בעיני ההורים האוהבים,  
והתערבו דמעות הצער והכאב, כהזדהות עם הילד,  
בדמעות של התרגשות וגיל על ה'נחית' שזכו בה...  
כי זאת יש לדעת: חוק חינוך חובה חל במדינת



גאב"ד העדה, סרן רבי יצחק טוביה וייס שליט"א

סלובקיה, ולפיו כל ילד וילדה חייבים ללמוד בבית הספר המקומי.  
בשל כך נאלץ הילד יצחק טוביה ללכת יום יום עם חבריו לבית  
הספר הנוכרי, ורק אחר הצהריים היו מתאספים בתלמוד תורה,  
ולומדים לימודי קודש עד השעה שבע בערב.

בתקופת החופשה, כאשר היו המורים והתלמידים מתענגים על  
מנעמי החופשה הארוכה, התענגו נפשותיהם של התלמידים היהודים  
מזיו השכינה. באותם ימים, ששון ושמחה שלטו בקהילה היהודית.  
הילדים למדו בתלמוד התורה כל היום, מהבוקר עד הערב...

אך את יצחק טוביה זה לא סיפק. דרוש דרש מהוריו לעזוב את  
העיירה ולגלות למקום תורה, שם יוכל לתת פרוקן לנפשו הכמהה  
והמתגעגעת לתורה, ויוכל להרוות את צימאונו מים חיים, הנחצבים  
מבארה של תורה.

האב דמע יחד עם הבן ואמה: "שאלה כזו צריך לשאול אדם גדול".  
נסעו האב עם בנו ל'דין תורה' מרתק מאין כמוהו, בבית דינו של  
הגאון הקדוש רבי יהושע בוקסבוים זי"ע הי"ד, גאב"ד וראש ישיבת  
גאלאנטא, מאור גולת הונגריה באותה תקופה.

שבעים ושבע שנה לאחר מכן ישחזר מרן הגאב"ד שליט"א, את

המשך בעמוד הבא <<<

"אז ישיר מלשה" (שמות ט"ז, א')

מרן גאב"ד ירושלים, הגרי"ט וייס שליט"א, תולה את כל מה  
שזכה אליו באביו וברבותיו, שחינכוהו והביאוהו לחיי העולם הבא,  
והקרן קיימת בעולם הזה: "כשזכה לעלות ולשבת על הכיסא הרם  
של גאוני תקיפי מרי דארעא קדישא אבא (הרה"צ ר' שלמה הי"ד),  
השקיע בי כוחות רבים. אני זוכר עד היום, כאשר למד עמי גמרא,  
היה מנתר לפתע בהתלהבות ואומה: "מה היינו עושים בלי רש"?  
איך היינו מבינים את הסוגיה הזו ללא הפירוש המתוק של רש"י?!"  
בילדותי התגוררתי בעיירה פעזינג הסמוכה לפרשבורג. אבא  
היה יהודי צדיק, שכל כולו מקשה אחת של עבודת ה'. אני זוכר  
שהייתי ילד בן שש, אבא לקח אותי אל  
גינה סמוכה, ישבנו על ספסל, והוא לימד  
אותי את הפירוש על המשניות של "איזהו  
מקומן" שאומרים בכל בוקר. הוא אמר לי:  
"אי אפשר לומר את המשניות הללו בלי  
להבין את הפירוש".

כשהייתי ילד קטן, היה מביא לי פתקאות  
שבהן שמות של הזקוקים לישועה, כתובות  
בשפת הדייטש (-גרמנית), וביקש ממני  
להתפלל על פלוני הזקוק לרפואה, ופלוני  
הצריך פרנסה. הוא האמין באמת ובתמים  
שתפילתי, תפילת ילד קטן, מועילה".

אבא ותפילותיו הבלתי נשכחות

עיניו של מרן הגאב"ד נעצמות, קולו  
נרגש: "התפילה של אבא? הא, עוד חקוקה

בעצמותיי. היתה זו עבודת ה' מיוחדת במינה. מחזה מופלא עוד  
עומד לנגד עיני, ולא מש ממני עד היום הזה. אבא היה צריך לצאת  
לעסקיו בשעת בוקר מוקדמת, על כן הקדים להתפלל בבית.  
התעוררתי משנתי, ואני שומע מתיקות כזו, ערגה כזו... שמעתי  
אותו אומר את "אז ישיר" בניגון שובה לב, מילה במילה, בהטעמה...  
גם אמי הי"ד היתה יראה את ה' ובמצוותיו חפצה מאד. בכל בוקר,  
בעת לכתי אל הלימודים, היתה עוסקת בתפילתה, שאותה החלה  
בשש בבוקר, והיתה רק מנענעת לי בראשה לשלום".

מה זוכר עוד הגאב"ד מעבודת ה' של אביו?

"את ברכת המזון שלו, שנאמרה תמיד במתינות, בנוסח מרטיט  
ומיוחד. אבא היה יוצא לעסקיו בכל בוקר, אבל תחילה אכל פת  
שחרית. וברכת המזון שלו? הלוואי שתפילת נעילה שלי, לקראת  
מוצאי היום הקדוש, תדמה במשהו לברכת המזון שלו ביום רגיל".  
"עיניו היו עצומות, וקולו מלא טעם והתלהבות". הגאב"ד משחזר  
מילה במילה, בניגון מיוחד, מלא ערגה, כפי ששמע כילד, את  
ברכת המזון יוצאת מפי אביו: "שלא... נבוש... ולא... ניכלם... ולא...  
ניכשל... לעולם... ועד".



שבתוכו כתוב בנוסח יידישאי: "האלט זיך אין אייבישטער אימעטום אין איבעראל" (-תחזיק בהקב"ה תמיד ובכל מקום). הסידור הזה נעלם לי ברבות השנים.

מִרְן הַגַּאב"ד קָם מִמְקוֹמוֹ, וּמוֹצִיא מִבֵּית גַּנְזִיו סֵפֶר עֵתִיק שֶׁל 'אורחות צדיקים'. שקיבל במתנה מאביו. הוא מראה לנו מה שכתב בשער הספר לפני שנים רבות: "הספר הקדוש הזה ניתן לי בעת נסיעתי מבית אבי מורי זצוקלה"ה הי"ד כדי ללמוד בו ולקיים מה שנאמר בו, בחודש סיון תרצ"ט. ובספר הזה למד א"א זצ"ל בעצמו, ועשה בו סימנים והגהות בכמה מקומות".

**לונדון - סיפור של הצלה**

"בימי הסליחות של שנת ת"ש, משגברו ההפצצות, ולאחר שהתברר כי הנאצים מכוונים את הפצצות במטוסייהם דווקא אל השכונות היהודיות, הגעתי אל ישיבתו של מו"ר, הגאון הצדיק, רבי משה שניידר זצ"ל, מצויד במכתבו של הרב מפעזינג הי"ד: "הגאון רבי משה שניידר זצ"ל פרס את חסותו על הנער הצעיר, היתום מאב ואם, ונפשו דבקה בנפשו.

**צו גיוס לצבא האנגלי**

לונדון הפכה באחת לחזית. המסוקים הגרמניים השחירו את שמי העיר בהפגזות כבדות, והמונים ברחו מבירת המדינה. גם הנער יצחק טוביה נמלט לגייטסהד, אולם לא ארכו הימים, והבחור היתום קיבל זימון לצבא האנגלי כדי להשתתף במאמץ המלחמתי. החשש גבר, כאשר בתוך זמן קצר הגיע זימון שני. בעל החזון יחזקאל, הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל היה נרעש. על אתר קם ונסע יחד עם הבחור הצעיר, כל הלילה ללונדון, שם כינס מושב בית דין מיוחד ותהה: וכי זהו 'זעלנער' (חייל)? הוא יעמוד בחזית ומוחו יגה באותם רגעים בסוגיית התוס' במסכת בבא קמא, העוסקת בזורק חץ - אי בתר מעיקרא, אי בתר תבר מנא...

הרב אברמסקי ציווה להוציא מכתב מיוחד מבית הדין, הממוען לצבא האנגלי, שבו 'הסביר' בית הדין את 'עמדתו', כי מדובר בבחור ישיבה שלומד תורה, ואין לו מה לחפש בצבא. מִרְן הַגַּאב"ד מחייה: "כנראה אותם גויים פחדו משליח בית הדין, כי עד אז קראו לי פעמיים, ומאז לא שמעתי מהם והם לא שמעו ממני... אני זוכר בחור אחד ויחיד, שנאלץ ללכת לצבא, והשאלתי לו את ה'קיצור שולחן ערוך' שקבלתי כמתנה מהאדמו"ר מסאסוב - לונדון זצ"ל. לאחר המלחמה הוא החזיר לי את הספר, והוא עצמו לא נחמץ, אלא התעלה לכהן פאר ברבנות בבורו פארק שבארה"ב...". עשר שנים למד מִרְן הַגַּאב"ד בכולל לבני עלייה בגייטסהד. בכולל למדו את כל סדר קדשים ומועד, ש"ס ופוסקים. (נלקט מתוך ראיונות ומאמרים ב'מרוה לצמא' ראש השנה תשע"ז)

קורות אותה שאלה ותשובה, שעסקו בו עצמו ובעתידו, ויספר על חסדי ה' ונפלאותיו.

**הכרעה מפתיעה**

"אני זוכר עד היום", נוצצות עיניו הטהורות של מִרְן שֶׁלִּיט"א, "המחזה הזה לא מש מנגד עיניי. זוכר אני את ההפתעה שהיתה לי, כאשר הרב מגאלאנטא לא היסס אפילו לרגע, לפני שפסק בנידון, לאחר שאבא תיאר בפניו את בכייתו".

וכך אמר אותו גאון וקדוש: "טוב יותר ללמוד בבית ספר של הגויים, ולהיות סמוך אצל שולחן אביך, מאשר ללמוד אצל היהודים רחוק מאבא---".

הייתי מופתע מאוד. יותר מזה הופתעתי מהנחרצות שבתשובה, שנאמרה ברגע, ללא כל היסוס. אחרי זה כבר הבנתי..."

**מִן הַסֵּתֶם לֹא הִיְתָה זֶה הוֹרָאָה לְרַבִּים;**

**תְּלוּ מִי הַבֵּן, תְּלוּ מִי הָאֵב...**

מִרְן הַגַּאב"ד מִסְכִּים, וּמוֹסִיף: "כן, אבא כזה... הא... הוא נאנת, ונראה כי דמותו של אבא חופפת עליו מעודו עד היום הזה...".

והוא ממשיך: "הרב מגאלאנטא פסק את פסוקו, ושבנו הביתה. שנתיים אחר כך פרצה המלחמה האיומה, שהפרידה ביני לבין אבא לנצח--- היום מבין אני ומכיר טובה לאותו צדיק וקדוש, שגם הוא נעקד על קידוש ה'. בזכות הוראתו, ובזכות שלא נטה לשמוע קול בכיי, זכיתי לשאוב מעיינות של חיי תורה ויראת שמים מאבא עוד שנתיים תמימות...". מגלה לנו מִרְן הַגַּאב"ד: "עד היום

**בעל החזון יחזקאל;  
הגאון רבי יחזקאל  
אברמסקי זצ"ל היה  
נרעש. על אתר קם  
ונסע יחד עם הבחור  
הצעיר, כל הלילה  
ללונדון, שם כינס  
מושב בית דין מיוחד**

נמצא באמתחתי מכתב, שכתב לי אבא לפני שהוגלה לאושוויץ, כאשר כבר הייתי בלונדון. במכתב כתב לי אבא יסודות חצובים של אמונה. הוא כתב לי שם, שעלי לדעת, כי מה שהקדוש ברוך הוא יעשה ויקבע - זה הטוב ביותר שיכול להיות. רק כך יכול להיות טוב, ולא אחרת. 'תדעו קינדערלעך', הוא חזר וקבע במכתב, 'רק כמו שהקב"ה ינהיג - יהיה טוב, לא בשום צורה אחרת'.

במכתב נוסף הורה לי אבא, שאשיר את זמירות השבת בדיוק כפי שהוא עצמו שר, ואכן עד היום הזה אני נשמע להוראה זו ועושה את רצונו. אני שר זמירות בדיוק כפי ששרנו בבית אבא. "מה היו דבריו האחרונים של אבא, לפני שנפרדתם?"

"היה זה בעת הפרידה בתחנת הרכבת (לנסיעה ללונדון). הייתי ילד בן שתים עשרה, ורגע לפני שנסעתי אבא העניק לי סידור,

אנחנו לעזרתך בכל ענין ונושא בדרכך לעלות מעלה מעלה.  
צוות מורחב של 'מוקד הישיבה' לעזרתך בכל יום בשעות הערב

**1-800-20-18-18**

בין השעות 7:30 ל- 10:30 בערב ★ שיחת חינם



# האדמו"ר לבית מודז'יץ הינו חניך אסכולת פוניבז' שמוסר בכל יום שיעורי תורה עמוקים בעיונה של תורה, אינו אומר את אותו השיעור פעמיים, ועמל ויגע להכין שיעורים רבים גדושים בהבנה ובבקיאות. עמל תורתו ושקידתו אינם מפריעים לו להלחין מנגינות חדשות, חדשים לבקרים

הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א על מקומה הגבוה של השירה

שירת יהושע, שירת דבורה, שירת דוד, שירת שלמה של שיר השירים והשירה לעולם הבא.

"כל הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה" - מזהירה הגמרא במסכת מגילה, "עליו הכתוב אומר: וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים". וזאת מדוע? מסבירים בעלי התוספות, שהלומדים "היו רגילים לשנות המשניות בזמרה, לפי שהיו שונין אותם בעל פה וכך היו נזכרים יותר".

השירה הקיפה, ומקיפה עדיין, את כל חיי היהודי. החל משירת הלויים, דרך "פרק שירה", שירת המלאכים ושירת שבת ומועד. אדונינו הגר"א מוילנא זי"ע אמר ש"חכמת המוזיקה שבחה הרבה, ורוב טעמי שירת הלויים וסודותיה, יסודות תיקוני הזוהר, אי אפשר בלעדיה".

נשים לב גם לדברי ה"הושענות", הנאמרות בחג הסוכות: "הושע נא למען חיק מכרכר בשיה, המלמד תורה בכל כלי השיר". השירים נועדו להבנת התורה, כדברי הגר"א ז"ל, ולכן "המלמד תורה בכל כלי השיר".

החסידות החשיבה ביותר את השירה והזמרה. הרה"ק רבי פנחס מקוריץ זצ"ל העיד שהמהרי"ל, אביהם של מנהגי אשכנז, זכה למדרגות עליונות, מפני שעבר לפני התיבה כשליח ציבור בכוונת הלב ובמנגינות יפות ומיוחדות, שהעלו את תפילות הקהל לפני הקב"ה. רבי פנחס מקוריץ זצ"ל אמר שאילו הוא עצמו היה "בעל מנגן", היה מקבל על עצמו לנסוע מעיר לעיר ולעבור לפני התיבה בבתי כנסיות, לכבוד ה' יתברך. מן החתם סופר אמה, שמוכן הוא להעניק שלישי מתורתו למי שילמדו את עולם הנגינה.

בחסידות מודז'יץ משמש הנגון והשיה, כמוטיב מרכזי בדרכה של החסידות. כל אדמו"רי בית מודז'יץ הלחינו אלפי ניגונים, מורכבים וקלים, שמחים ועצובים, רציניים וקופצניים, הכל לפי הצורך והשעה. חסידי מודז'יץ, וכמובן כל שושלת האדמו"רים ובניהם, בקיאים היטב בתווים ובחכמת הנגינה והם מלחינים שירים כיד ה' הטובה עליהם. לחסידות מודז'יץ ישנו מכון מיוחד להוצאת מנגינות האדמו"רים וחבר אברכים ומבינים במוזיקה יושבים, כותבים תווים, מקליטים ומשמרים את אלפי אלפי סלילי הטייפים העתיקים, הקלטות והתקליטים, עליהם נשמרו ניגוני בית מודז'יץ. על המלאכה מנצח ה' חנוך וינדרבוים, שלקח על עצמו, כמשימה אמיתית שיש בה ממש, לשמר את ניגוני החסידות הזאת.

האדמו"ר ממודז'יץ בעל ה"דברי ישראל" מפליג בספרו, בשבח שבעת האוקטבות המרכיבות את התווים, ומסביר שלא רק בחכמת הנגינה ישנם רק שבעה קולות באוקטבה, אלא אין בעולם בכלל יותר משבעה סוגי קולות, אלא שיש בהן אוקטבות חלוקות, גבוה << המשך בעמוד הבא >>

הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

"אָז יִשִּׁיר מֹשֶׁה" (שמות ט"ו, א')



לימוד התורה הינו חיוב הלכתי, וצו אלוקי נשגב, אך איננו יכולים לקיימו רק מתוך הכרח ואילוץ, חובה עלינו לזכור כי תורה היא שירה! -- "את השירה הזאת!" - את השיר אנו שרים לא מתוך כורח. שירה שרים מתוך אהבה, מתוך הנאה ו"גישמאק". את שירת התורה הקדושה עלינו לשיר מתוככי הלבבות, מתוך שמחה ועונג צרוף.

האם כשעייפים לא שרים? שרים!! כשעייפים לא לומדים תורה? לומדים!!!

בשונה מקריאת טקסטים, בשונה מלימוד ושינון, מחשבה וחזרה, הרי ששירה שייכת למקום שונה, גבוה ונעלה יותר. שיר מגיע ממחוזות אחרים במוח ובלב. שיר אינו מגדיר, אין לו גדרות וסייגים, הוא פורץ, עולה ומתרומם, בדרכים שונות, אחרות, מיוחדות וקסומות. הרה"ג רבי א. ט., מחשובי הלומדים והמעיינים בעיונה של תורה בעירנו, סיפר לי באלול אחד בהתפעמות, שהנה חלפו עברו כמעט שבועיים מתחילת החודש, וה"אלול" שלו אינו "אלול". רבי א. הינו גם בעל תפילה נודע וטוב, וממילא מי שהאלול שלו אינו "אלול", כיצד ייגש הוא לפני העמוד?!

"שום דבר לא עזר לי. לא שיחות ולא ספרי מוסר, לא "קבלות" ולא רצונות. הלב נאטם משום מה" - סיפר לי ר' א. ברגש - "עד שלפתע שמעתי שיה, ניגון מצוין של הימים הנוראים. שמעתי את השיר, פעם ועוד פעם, והנה נפתח לו לפתע הלב. הערלה שכיסתה אותו נעלמה, התנדפה, ובמקומה הגיעה לה רוח של טהרה, רוח של "אלול" אמיתי..."

כשסיפר לי ידידי את סיפורו של השיר, הזדהיתי עימו, ובטוח אני שכולנו מבינים במה המדובר. לשירים וניגונים דרכים ומסילות משלהם, כאלו שפורצים, שמבקיעים, שעולים וסוחפים. היכל השיר והניגון קרוב הוא לעולם התשובה.

לחני האדמו"רים

האדם הראשון ששר שירה לריבון העולם היה... האדם הראשון בעולם. ב"פרקי דרבי אליעזר" מובא, שלאחר שהפציע השחר בשבת קודש, השחר הראשון שעלה לאחר החטא של אכילת עץ הדעת, התפעם אדם הראשון ושר את "מזמור שיר ליום השבת, טוב להודות לה".

בן הדור שמיני לאחר אדם הראשון, יובל, היה "אבי כל תופש כינור ועוגב", וכפירושו של ה"אבן עזרא", שכינור ועוגב הן "מיני כלי נגינות, והיא חכמה גדולה".

המדרש מצביע על עשר שירות מפורסמות בהיסטוריה היהודית: שירת אדם, שירת אברהם, שירת הים, שירת הבאר, שירת משה,

לומר דברי תשבחות או שיר של הודאות לא-ל וכיוצא בזה על היין". הטור מעתיק את דברי הרמב"ם בצורה בה נראה שאסור לשיר סתם כך, אפילו בפה ובלא כלי נגינה, ואף בלא סעודה ומשתה. רבים מהאחרונים והפוסקים פלפלו בדברי הרמב"ם אלו (וראו בספרי שלהי דקייטא סימן י' בארוכה בעניין).

השולחן ערוך מחמיר ביותר בעניין ופוסק, להלכה ולמעשה (בסימן תק"ס, ג), שעד שיבנה בית המקדש נאסר עלינו לנגן בכלי שיר ובכל מיני זמר ומשמיעי קול של שיר לשמח בהם, ואסור לשמעם - מפני החורבן. לדבריו, אסור לנגן בכלי נגינה ולשמוע את כלי הנגינה גם ללא משתאות יין, אך שירה בפה אסורה רק בשעת משתה היין. והב"ח כתב, כמובא במשנה ברורה, שלשורר בפה סתם כך אסור גם בלי שתית יין צמודה, ורק לאלו שהשירים מסייעים להם לזרז את עבודתם, כמו מושכי הספינות, מותר להן לשיר. כך לכאורה, לפי ההלכה הפסוקה בשולחן ערוך, צריכים לנהוג בני עדות המזרח הפוסקים כמרון השולחן ערוך.

ואולם לאשכנזים ישנו מעט היתר, היתרו של הרמ"א, שכתב: "ויש אומרים שדווקא מי שרגיל בהם, כמו המלכים שעומדים ושוכבים בכלי שיר או בבית המשתה". לפי הרמ"א נאסר להאזין למוזיקה ולשיר סתם כך רק בקביעות וברגילות. וכמה הוא רגילות? הגר"ש וואזנר הורה בסוד (שפרסמתי אותו בסודי סודות בספרי "שלהי דקייטא...") שאדם ששומע מוזיקה אחת ל- 3 ימים בלבד, זה אינו נחשב כ"רגיל", ולכן ניתן לשמוע מוזיקה, לאשכנזים, אחת ל- 3 ימים.

מורי ורבי מרון הגר"ח קנייבסקי שליט"א כתב לי בזה, על שאלתי מהי הגדרת דברי הרמ"א, כך: "כל קביעות תמיד נקרא רגיל". לפי דברי מרון הגר"ח שליט"א, מותר לנו לשמוע מוזיקה, כל עוד לא קבע עצמו לשמוע מוזיקה בקביעות.

לדעת מרון הגר"ש וואזנר זצ"ל אסור לשמוע קלטות ודיסקים שמוקלט עליהם מנגינות שהוקלטו מכלי זמר. וזאת ועוד, לדבריו אסור לשמוע בקביעות גם שירה ווקאלית, שהוקלטה על קלטות ודיסקים, כדיון "כלי זמר" (וראו בהרחבה בעניין בספרי "ויאמר שמואל").

זכורני שבישיבת קול תורה שאלו בחורים את ראש הישיבה, מרון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, האם מותר להאזין למוזיקה בימי ספירת העומר. הגיב מרון זצ"ל בתמיהה ושאל: "וכי בימות החול הרגילים מותר לשמוע מוזיקה?!" נשאלת השאלה, מדוע אם כן, ישנה תחושה שמותר לשיר ולשמוע מוזיקה בימינו אנו?

אכן, רבים מפוסקי זמננו, כמו המהרש"ג, ה'חלקת יעקב', מרון הגר"ש וואזנר זצ"ל והגר"נ גשטטנר זצ"ל ועוד, לימדו זכות על כך, שעקב חולשת הדורות והעצבים הרופפים, המאפיינים את דורנו החלש בדעת, ישנם כאלה שהמוזיקה והשירה מחזקים את נפשם, ובפרט אלו שהמוזיקה והשירה מוציאה אותם מידי עצבות ומרה שחורה. וכן מותר לשיר ולשורר שירי דבקות בה' יתברך, שירים המקרבים את האדם לבוראו. (וראו בארוכה בספרי 'שלהי דקייטא' סימן ז').

ואולם, כל היתר הוא רק היתר של "לימוד זכות", אך בוודאי ובוודאי שראוי לתלמידי חכמים ויראי ה' להימנע משמיעת מוזיקה סתם כך, ולהסתפק רק בניגון לימוד הגמרא הקדושה, ניגוני המוסר וניגוני ה"זיצים" של ה"אסיפת מרעים" הרוחניות. אם רוצים לשמוע מוזיקה לכתחילה, ניתן לעשות זאת - בחול המועד ובימים טובים אחרים, או, כאמור, שלא בקביעות יומיומית. ושנזכה לשורה, בקרוב, שיר מפואר ומחודש, בבוא משיח צדקנו!!



ב"ק אדמו"ר סמוז'ץ שליט"א

מעל גבוה, אין מספר, והסימן לכל הם דברי חז"ל (פסחים קיב, א) "שבעה קולות שאמר דוד על המים"...

האדמו"ר הנוכחי לבית מודז'ץ הינו חניך אסכולת פוניבז'. הרבי מוסר בכל יום שיעורי תורה עמוקים בעיונה של תורה בהרבה בתי מדרשות, ליטאיים וחסידיים כאחד. האדמו"ר, שכבר מזמן פרץ את גבולות חסידות מודז'ץ האותנטיים, וזכה להערצה גדולה בשדרות נרחבות בציבור החרדי, אינו אומר את אותו השיעור פעמיים, ולכן הוא עמל ויגע להכין שיעורים רבים, גדושים בהבנה ובבקיאות. עמל תורתו ושקידתו אינו מפריע לו להלחין מנגינות חדשות, חדשים לבקרים, לתועלת מבקשי מנגינות החסידות המשוררת שבראשה הוא עומד.

כ"ק האדמו"ר מפרימשלאן שליט"א מלחין שירי קודש רבים. הלחן הידוע על "י-ה ריבון" הולחן ע"י כ"ק האדמו"ר מפייסבורג שליט"א, שהלחין יצירות מופת רבות וחשובות. השיר "מאי שבת" הולחן ע"י כ"ק האדמו"ר מבעלזא שליט"א, שהלחין לחנים רבים.

כ"ק מרון ה"אמרי חיים" מויז'ניץ זצוק"ל הלחין מנגינות רבות ו"חיבר" מנגינות רבות לשירי קודש. בחסידות סלונים ישנה הנחיה, שנמסרה בשנים האחרונות מכ"ק אדמו"ר מסלונים שליט"א, שתיעשה השתדלות גדולה להלחין שירים מאנ"ש, מתוככי החסידות, ולא להסתפק בשירים שעברו מדורי דורות. לסלונים ישנם שני מלחיני חצר המתגוררים באלעד, ואחד מהם הלחין את הלחן הנועד "כי הרבית טובות אלי", המושר בהשתוקקות בכל מקומות התורה. לחני חסידות נדבורנא מושרים בכל מקום בעולם היהודי, כמו לחני "ותן בנו", "זרעא חיא וקיימא" בלחן הנודע, "כה זכות אבות" ועוד. אומרים ש"היכל הנגינה קרוב להיכל התשובה", אך במודז'ץ אמרו שהיכל הנגינה - הוא הוא עצמו היכל התשובה...

**שירת המלאכים**

קשה לכתוב על דברים כה גבוהים. קשה, כמובן, גם להבין במה מדובר. אך מלאכי מעלה, שרפים ואופנים וחיות הקודש, משוררים שירה בקביעות בפני הקב"ה יתברך.

ישעיהו הנביא תיאר בהתפעמות ובפרוטרוט את עמידת המלאכים והתייצבותם לפני אמירת השירה שלהם. המלאכים מבקשים רשות זה מזה ומסדרים ביניהם שכולם יפצחו יחד בשירה מתואמת, מבלי שהאחד יקדים את חברו בשירתו, כפי שהסביר זאת רש"י. המלאכים שרים את שירת הקדושה, ואומרים "קדוש קדוש קדוש". שלושת הקדושות שבשירת המלאכים ניתקנו, כפי שמוסבר בספרי הנסתר, כנגד העולם העליון, שהוא עולם המלאכים והנשמות, כנגד העולם האמצעי ("העולם התיכון" - שהוא עולם הגלגלים והכוכבים) והעולם השפל, הוא עולמנו, בו חיים בני האדם, וכל זה בכדי לשורר ולומר שכל העולמות כולם משוררים להקב"ה.

הזוהר הקדוש כותב שישנם מלאכי מעלה הנקראים בשם "עלמות שיר". מלאכים אלו שרים בקביעות לפני הקב"ה ללא הפסקה.

**שמיעת מוזיקה בקביעות**

חזון נפוץ הוא בימינו, גם בקרב בני תורה ומדקדקים בהלכה, שמאזינים למוזיקה בלי הגבלה. הבה ונברר את הנושא בקצרה: הגמרא (גיטין ז, א) אומרת, שלאחר חורבן בית המקדש נאסר לשורר בבתי המשתאות. הראשונים דנו האם האיסור הוא לשורר ולנגן דווקא בבתי משתה היין כדרך הגויים (תעניות ה, יד): "גזרו שלא לנגן בכלי שיר וכל מיני זמר, וכל משמיעי קול של שיר, אסור לשמוח בהם ואסור לשמעם מפני החורבן, ואפילו שירה בפה על היין אסורה, שנאמר "בשיר לא ישתו יין", וכבר נהגו כל ישראל

# כאשר הגיע המידע על המאורע המסעיר של טביעת ה'טיטאניק', עורר הסיפור התעניינות רבתי. הכל שחו בידיעה בהתרגשות, וזוכרני עד היום את שיגם ושיחם של הבריות, אשר התבוננו לראות בכך את יד ה'



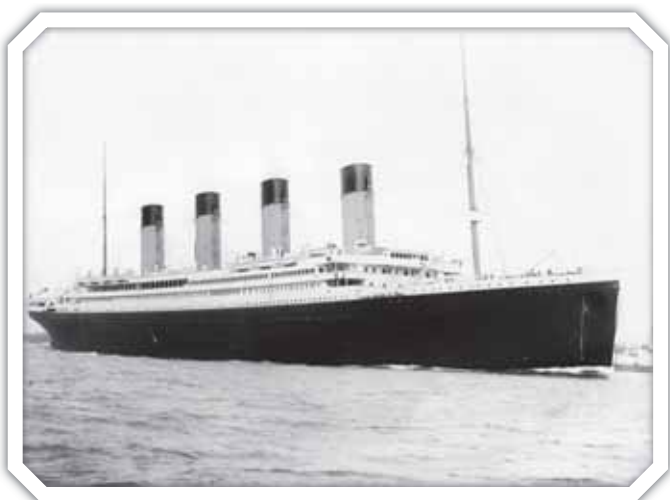
מרן הגרא"מ שך זיע"א על טביעת הטיטאניק וההתעוררות מהמתרחש בעולם

"הנה לכאורה, אם נשאל את עצמנו, מה חמור יותר: עבירה על 'לאו', או עבירה על 'עשה', ברור לכאורה שעבירה על 'עשה' חמורה פחות, שהרי אין עוברים עליה ב'קום ועשה' - אלא ב'שב ואל תעשה': מעתה, יקשה לכאורה מדוע באשר למצות 'לא תעשה' - מוצאים אנו כי נקבע עונש של שלושים ותשע מלקות לעובר עליה, בעוד לגבי מי שמבטל מצות 'עשה' - מוצאים אנו (כתובות פ"א, ע"א) כי מלקים אותו עד שתצא נפשו?"

אכן לאמיתו של דבר, אין זו קושיה. שהרי כאשר אנו מבקשים להעניש את זה שעבר על מצות 'לא תעשה' - מעשה העבירה כבר נעשה, ואת המעוות לא ניתן לתקן, אין לנו אלא להענישו על חטאו, ולשם כך - קצבה התורה עונש של שלושים ותשע מלקות.

לעומת זאת, כאשר אנו עוסקים במי שמבטל מצות 'עשה' - הרי עדיין בידו לקיים את המצוה, ומעתה, שורת הדין אומרת כן: "אנו נלקה אותו אמנם מכה אחת ויחידה, על כך שנמנע ברגע זה מלקיים את המצוה... מעתה, אם ישמע - מוטב, "אולם אם לא ישנה את דרכו - הרי שממשיך הוא שלא לקיים את המצוה, ועל כך מגיעה לו מכה נוספת, אחת..."

ושוב, אם יקבל - מוטב, אולם אם לאו - ילקה שוב ושוב, עד שתצא נפשו!"



כך הסביר רבינו, והמשיך: "כלפי מה אמורים הדברים? פשוט מאד, כאשר עלה הצורך לשלטון בגרמניה - היתה זו המכה הראשונה. היא נועדה לעורר אותנו, ולהשיב אותנו לדרך הישר. אכן, משלא התעוררנו - לא נותרה ברירה כי אם להכות אותנו במכה נוספת, וכך כבשו הרוסים את ליטא.

אולם אנו, עדיין עמדנו במרינו... מעתה, לא נותרה כל ברירה כי אם להכות אותנו במכה נוספת - קשה מקודמותיה, ונלקח מאתנו

"סוס וְלִכְבוֹ רָמָה בַּיָּם" (שמות ט"ו, א')

כאשר היה מרן הגאון רבי אלעזר מנחם מן שך זצוק"ל כבן חמש עשרה שנים, טבעה האוניה המפוארת והחזקה בעולם, הלא היא ה'טיטאניק' המפורסמת. היתה זו אונית פאר, מצויידת במיטב הנוחות וההנאות שניתן היה להציע באותם ימים, כאשר נבנתה באופן אשר הביא את היוצר להכריז כי אינה יכולה לטבוע בשום פנים ואופן... מחירו של כרטיס בהפלגת הבכורה של אוניה זו, היה גבוה ביותר, כך שרק גבירים ועשירים גדולים, יכולים היו להרשות לעצמם את התענוג הזה. באוניה התכנסו אפוא אלף וחמש מאות משועי ארץ ובעלי האמצעים, אשר היו משוכנעים כי כל סכנה לא נשקפת להם... אך הנה, יושב בשמים ישחק... כבר בהפלגת הבכורה של האוניה - היא התנגשה בקרחון ענק, אשר פגע פגיעה אנושה בדפנותיה, וגרם לטביעתה בתוך זמן לא רב. לרוב בטחונו של בונה האוניה בחוסנה - הוא אף לא טרח לצייד אותה בסירות הצלה די הצורך, כך שהנציולים - היו מעטים יחסית, ואילו רוב רובם של הנוסעים מצאו את מותם במצולות ים!

"באותם ימים" - סיפר רבינו - "ה'יחדשות' היו מגיעות אל העיירה לאחר זמן רב ביותר. למכתבים ארכו שבועות וחודשים, עד שהגיעו לתעודתם, ועיתונים, היו מגיעים מידי תקופה אל בית המרקחת, כאשר בני העיירה מתקבצים סביבו בכדי ללקט אי-אלו פירורי מידע על המתרחש בעולם..."

"ובכן, כאשר הגיע המידע על המאורע המסעיר של טביעת ה'טיטאניק', ברור כי הדבר עורר התעניינות רבתי. הכל שחו בידיעה בהתרגשות, וזוכרני עד היום את שיגם ושיחם של הבריות, אשר התבוננו לראות בכך את יד ה', והתעוררו להבין, כי כאשר האדם חש בטוח בכוחו, בכספו ובזהבו - דואג הקדוש ברוך הוא להבהיר לו כי כל אלו לא ישיעוהו, וכי נתון הוא בכל מכל כל בידי של בורא העולם ומנהיגו!" "הוא הדבר לענייננו, כאשר אנו שומעים על מאורעות המתרחשים בעולם - אל לנו להתעלם מהם ולומר כי אינם נוגעים אלינו. לא ולא! כל מאורע שהוא - נוגע גם נוגע אלינו במישרין, שכן הוא נועד ללמד אותנו דבר מה, ולעורר אותנו להתבונן ביד ה' בכדי להתחזק באמונה ובבטחון."

למהר ולתקן, לפני המכה הבאה!

דברים מפורשים בנושא זה, נשמעו מפיו של רבינו בהזדמנות נוספת. היה זה לאחר פטירתו של רשכבה"ג, הגאון רבי חיים עוזר זצ"ל, כאשר נתבקש רבינו, אשר כיהן באותם ימים כר"מ בשיבת קלעצק שהופקדה באותם ימים בידי על ידי ראש הישיבה הגאון רבי אהרן קוטלר, לשאת שיחה בישיבה.

באותה שיחה מרגשת, אמר רבינו דברים שמן הראוי להציבם לנגד עינינו תמיד. וכך אמר:



# רבי אליהו לופיאן זצ"ל, סיפר לאבי סיפור מופלא מהחפץ חיים על בחור שלמד בישיבה, שכבר הגיע לגיל 25, ולא חשב כלל על נישואין. ניגש אליו החפץ חיים ושאלו לפשר ההמתנה, אמר לו הבחור: "אני מחפש שידוך שהחותן יתן לי חמש שנים קעסט"

רב שכונת עזרת תורה בירושלים הגאון ר' יחיאל מיכל שטרן שליט"א על בטחון בהקב"ה

"אל תיראו התיצבו וראו את ישועת ה'" (שמות י"ד, י"ג)  
קשים מזונותיו של האדם בקריעת ים סוף

מה יהיה למחר הוא מקטני אמנה, ולמה נקרא "קטני אמנה" הרי הוא "לא מאמין", אלא משלושים ועד שמונים יש לו אמונה, ורק עכשיו אין לו אמונה, וזהו "מקטני אמנה" יש לו רק אמונה חלקית. (וכן הובא ברש"י פרשת נח שנח היה מקטני אמנה).

עזב את הלימוד כדי להתפרנס

שני בחורים למדו ביחד בישיבה, לאחד לא היה חשק כלל ללימוד התורה, וכאשר למדו את הסוגיה "לימא מתניתין דלא כסומכוס", אמר: "מה אכפת לי אם המשנה היא כן כסומכוס או לא..." ורצה לצאת לעבודה.

הבחור השני, ניסה להסבירו שלא כן היא דרך התורה, ושכנע אותו להמשיך בסוגיה. כשהגיע לגמר הסוגיה, ולמדו את התוס' ששואלים אם כן יוצא שהרישא הוא רק כסומכוס ולא הסיפא... התכעס הבחור ואמר: "עזוב אותי, שהרישא יהיה כסומכוס או לא, מה אכפת לי אם לא יהיה כסומכוס?", הוא יצא מיד מכותלי הישיבה, והלך לחפש פרנסה...  
בהמשך גויס הבחור לצבא, והיה נע ונד שנים מספר עד שכעבור כעשר שנים הצליח להקים בית.

הבחור שהמשיך בלימודו נעשה עילוי גדול, וכשבא הגביר המפורסם ויסוצקי (בעל תה ויסוצקי), לחפש בחור מצוין עבור בתו, הציע לו ראש הישיבה את הבחור הזה והשידוך יצא לפועל. הוא נעשה לאברך, המשיך בלימודו, וישב על כסא מלכים, חמיו פירנסו ככל אשר יושת עליו.

לימים, הגיע הבחור השני למפעל של ויסוצקי, כדי להתקבל לעבודה. גלגולים רבים עברו עליו, והוא הגיע לפת לחם ממש. כשראה את חברו יושב בכסא מלכים, פרץ בבכי ואמר: "כנראה שאכן יש נפקא מינא אם המשנה הולכת כסומכוס או לא, ולא כמו שחשבתי שאין נפקא מינא בכלל".

"לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן", מי שעוסק בתורה הקב"ה שולח לו את צרכיו באופן ניסי ממש כמו בדור המדבר שירד להם המן. (מתוך 'מידות והנהגות טובות')



רבי אליהו לופיאן זצ"ל

רבי בונם מפשיסחא היה אומר, שאף שחוב מוטל על האדם, לרדוף אחר פרנסתו, עליו לשים בטחונו בה'. הוא הביא על כך את דברי חז"ל: "קשים מזונותיו של האדם בקריעת ים סוף", ולכאורה תמוה מהו הקשר בין פרנסה לקריעת ים סוף? אלא שבשעה שעמדו בני"י על הים, היו נתונים בצרה מכל צד: המצרים מצד אחד, המדבר מצד שני והים הגדול ממולם, ומהיכן תצמח הישועה? אף אחד לא העלה בדעתו שהים יקרע, ולמעשה אכן ניצלו ע"י זה.  
כך הוא עניין הפרנסה, אדם מסדר לעצמו המון תכניות בעסקיו, ולרוב, הדבר עולה בידו בסייעתא דשמיא ממקום שלא תכנן ולא חשב עליו כלל מראש, וזהו הקשר בין מזונותיו של האדם לבין קריעת ים סוף.

דואג למחר

רבי אליהו לופיאן זצ"ל סיפר לאבי סיפור מופלא מהחפץ חיים. הוא סיפר על בחור שלמד בישיבה, הוא כבר הגיע לגיל עשרים וחמש, ולא חשב כלל על נישואין. ניגש אליו החפץ חיים ושאלו לפשר ההמתנה. אמר לו הבחור: "אני מחפש שידוך, שהחותן יתן לי חמש שנים קעסט, כדי שאוכל ללמוד ללא הפרעות". תמה החפץ חיים וענה: "כמה זמן, לדעתך, תחיה הרי נאמר: 'ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה', נו... עד שלושים שנה יהיה לך פרנסה מהחותן... ומי יפרנסך משלושים עד שמונים...?"

ענה לו הבחור: "הרי אני יהודי מאמין שהקב"ה הוא המפרנס". אמר לו החפץ חיים: "ישמעו אזניך מה שפיק מדבר - משלושים ועד שמונים אתה סומך על הקב"ה, אבל לחמש שנים הבאות אתה לא סומך...?"

הוסיף אבי זצ"ל, שזוהי כוונת הגמ' בסוטה (לו, א'), אדם שדואג

<< המשך מעמוד קודם

כי אם לא נתעורר - תבוא מכה נוספת בעקבות זו הראשונה, ואם גם המכה השניה לא תצליח לעורר אותנו מתרדמתנו - השלישית לא תאחר לבוא!

על כן, למה אנו מתמהמהים? נזדרז נא להבין את אשר דורשים מאיתנו מן השמים, נתקן את הדרוש תיקון, ובכך נחסוך מעצמנו מכות כואבות נוספות!

(מתוך 'אורחות חיים')

רבן של כל ישראל, הגאון רבי חיים עוזר זצ"ל, ולמה אנו עדיין מתמהמהים?"

הדברים נוקבים ויורדים עד תהום. גם אנו, כאשר פוגעת בנו מכה חלילה - נוטים לייחס אותה ל'מקרה', להתאונן על שפגעה בנו מידת הדין, או להקדיש את מלא תשומת הלב לחיפוש אחר דרכים שתוכלנה לפטור אותנו מעולה של הצרה, אולם לאמיתו של דבר, עלינו להבין כי המכה נועדה לעורר אותנו! עלינו להבין

# ר' נחום התעורר משנתו, הוא הכיר היטב את הרב נשוא הפנים עליו הצביע אביו בחלום, דמות ידועה בכל העולם החסידי, הלא הוא הגאון החסיד רבי אליעזר דוד פרידמן שליט"א

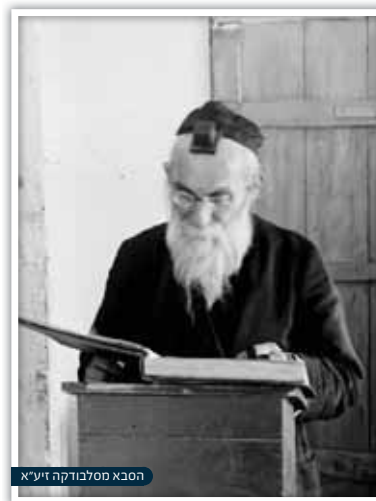
רבי נחום שיינין שליט"א בחלום מדהים, שפתר את תעלומת הברכה המיוחדת של הסבא מסלבודקה

"תבאמו ותשמעו ביה נחלתך" (שמות ט"ו, י"ז)

לאחר פטירתו של ר' מנדל בשנת תשל"ו, החל בנו הגאון רבי נחום שיינין שליט"א, אב"ד תל אביב, ללמוד משניות לע"נ אביו בכל ליל שבת בביהמ"ד 'חניכי הישיבות' בו כיהן אביו. שבת אחת הגיעו למשנה במסכת ברכות (ג, א), בנידון חיוב נשים בברכת המזון, האם חיובן הוא מדאוריתא או מדרבנן, והעמיקו בדברי רבי עקיבא איגר המדבר על העניין "שאינן לא בברית ולא בתורה". כיון שהזכיר את המילים "ברית ותורה", סיפר ללומדי בית המדרש, אגב אורחא, על מנהג אביו להזכיר "ברית ותורה" בברכה אחרונה של ברכת 'מעין שלוש', כפי ששמע מן הסבא מסלבודקה, שנהג כך על פי מחזור ויטרי. הוא סיפר את המעשה ששמע מאביו לפי תומו, ולא תיאר לעצמו אלו ניצים יתעופפו בעקבות סיפור זה.

\*\*\*

במוצאי שבת לאחר תפילת ערבית ניגשו אל ר' נחום כמה מחשובי המתפללים, תלמידי חכמים מופלגים מצד עצמם, ומחזור ויטרי בידם. "ילמדנו רבינו" פתח אחד מהם, "היכן מובאת במחזור ויטרי גירסה זו?" חיפשנו רבות בהלכות סעודה וברכות הנהנין, ולא מצאנו את הגירסה של ברכה אחרונה עם המילים "ברית ותורה".



ר' נחום נבון: "שמעתי זאת מאבי לא פעם אחת, אבל אודה על האמת שלא בדקתי במחזור ויטרי מבפנים, אתם מכירים את הכלל "אין בודקין מן המזבח ולמעלה"... אם הסבא מסלבודקה אמר לאבי שראה את הגירסה הזו במחזור ויטרי, אין לי ספק שכך היה. הסבא לא אמר דברים מליבו. גירסה זו מלווה אותי מאז ינקוטי ומעולם לא פקפקתי בדבר. אלא מאי, נעלם הדבר? עלינו לברר מקחו של צדיק, ולהצדיק את גרסתו של הסבא מסלבודקה".

עמדו הוא והלומדים בבית מדרשו ועיינו עמו שוב במחזור ויטרי, בכמה מקומות הקשורים לעניין, אך לא מצאו בשום מקום היכן מוזכרת גירסה זו.

ר' נחום שב לביתו כשהוא תוהה ומשתומם. איך באמת קורה דבר כזה? הרי הסבא מסלבודקה אמר שראה גירסה זו במחזור ויטרי. אם הוא זצ"ל אמר כך, אין ספק שהדבר כתוב שם. אם כך, מדוע היא נעלמת מעינינו ואין מוצאים אותה?

כמה ימים התהלך ר' נחום וראשו בל עמו, על שאינו יודע להסביר את פשר המעשה המלווה אותו מאז ילדותו. הוא חיפש שוב ושוב במחזור ויטרי, אך חיפושיו היו לשווא. הוא לא מצא כלום. לאחר שעבר על הספר בכל מקום רלוונטי ולא מצא דבר, נואש ממצאת הגירסה. עוגמת נפש מילאה את ליבו מהעניין, וחלישות הדעת על כבוד הסבא מסלבודקה, שנראה כאילו טעה, חלילה, בדבר משנה.

\*\*\*

באחד מלילות אותו שבוע, רואה ר' נחום בחלום את אביו המנוח,

המשך בעמוד הבא >>>

רבי מנדל שיינין זצ"ל, היה מגדולי השקדנים בישיבה ומטובי תלמידיו של "הסבא מסלבודקה", הגאון הצדיק רבי נתן צבי פינקל זצוק"ל. לימים כיהן הרב שיינין כרב ביהמ"ד "חניכי הישיבות" בבני ברק עד לפטירתו בשנת תשל"ו.

היה זה בעת לימודיו בישיבה שבעיר חברון. יום אחד ישב התלמיד ר' מנדל בסמיכות ל"סבא", בעת שזה בירך ברכה אחרונה, "ברכת מעין שלוש". ה"סבא" ישב ובירך במתינות כמונה מעות את מילות הברכה, והבחור מנדל עשה אוזנו כאפרכסת ועקב אחר הברכה הנאמרת בכונה עמוקה.

כל מילה שיצאה מפי הסבא היתה ספוגה ומלאה ביראת שמים, ותודה עמוקה ממעמקי הלב לבורא שנתן לנו מיפי פרות הארץ לשבוע ממנה. בעוד הסבא אומר את המילים המוכרות כל כך "ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה..." שמע התלמיד שהוא מוסיף נוסח לא מוכר: "ועל ברית ותורה שנתת לנו". התלמיד הביט ברבו הגדול בפליאה. זו אינה הפעם הראשונה שהוא שומע את

הסבא מברך את ברכת "על המחיה", פעמים רבות שמע אותו, עוד בישיבה בסלבודקה שבליטא מברך את הברכה. למיטב זכרונו תמיד אמר את הנוסח המקובל.

אמון על הכלל של 'לא הביישן למד' ותורה היא וללמוד אני צריך, החליט לגשת ולשאול, הרי חייב להיות הסבר לכך. מי שהכיר את הסבא ידע שהליכותיו מדוקדקות בתכלית הדיוק, אומר ועושה. ניגש אל ה"אלטער" והתבונן בו.

ה"אלטער" הביט בו מבעד למשקפיו העגולות ושאל: "וואס ווילט איהר? אתם רוצים משהו?"

"כן", עונה מנדל, "שמעתי את הברכה שהרב בירך בתוספת המילים 'ועל ברית ותורה', ורציתי להבין מדוע הוסיף ראש הישיבה מילים אלו בנוסח הברכה, מה המקור לכך?"

"ראיתי את הגירסה הזו במחזור ויטרי", השיב לו הסבא בחביבות, "און איהר קענט זיך אויך פיהרן אזוי" (וגם אתה יכול לנהוג כך). תלמיד השומע מילים כאלו מפי רבו - אינו יכול לשנות מהם זיז כלשהו. זאת הוראה מפורשת מפי הסבא! מאותו יום ואילך קיבל על עצמו להוסיף "ברית ותורה" בנוסח ברכה אחרונה. כל חייו נהג ר' מנדל בהנהגה זו, ולא עוד אלא אף לימד את בניו, כולם גאונים מובהקים בתורה, על גרסה זו, בהוראה ברורה שיצאה מפי רבו, הסבא הצדיק מסלבודקה.

במרוצת השנים עבר ר' מנדל להתגורר בבני ברק, שם פתח את בית המדרש 'חניכי הישיבות'.

# האם חובת 'הידור מצוה' היא מדאורייתא?

באילו מצוות יש עניין מיוחד להדר? והאם הידור מצוה הוא סיבה לעיכוב קיום המצוה?

הרב יהודה יעקבזון

שכתבו שבמצוה שמברכים עליה, יש עניין מיוחד בהידור, משום שמזכירים עליה שם שמים.

מלבד ההידור בחפץ שמקיימים בו את המצוה, יש דין של הידור במעשה קיום המצוה, כגון ההמנעות מאכילת סעודה בערב שבת אחר הצהריים, כדי שסעודת ליל שבת תאכל לתאבון, או, לדוגמה, שאדם יברך בעצמו ברכה שמחויב בה, במקום שיצא ידי חובה בשמיעה מפי אחר, מלבד במקום שיש הידור בשמיעה מפי אחר, והיינו כאשר "בְּרַב עַם הַדָּרַת מֶלֶךְ".

במקרה שהידור המצוה מבטל את קיום המצוה - אין להמתין לקיום המצוה; ולכן, למשל, אדם שאין לו טלית כלל, ירכוש כל טלית שתתאפשר לו, ולא ימתין עד שיתאפשר לו לרכוש טלית נאה. אולם, אם ההידור אינו מבטל את קיום המצוה, אלא רק משהה אותה - כגון המתנה למוצאי שבת בשביל



לקיים מצות 'קידוש לבנה' בהידור, דהיינו בבגדי השבת הנאים - נחלקו הפוסקים אם יש לקיים את המצוה לאלתה, או להמתין עד לאפשרות קיומה בהידור, ויש שחילקו בין עיכוב למשך זמן מועט, לבין עיכוב למשך זמן רב.

[אנצ"ת ע' הידור מצוה; חיי אדם סח, א, ונשמ"א שם; ועוד]

בפרשת השבוע, בשירת הים, נאמו: "זָה קְלִי וְאֶנְהוּ", ופירשו חכמינו ז"ל: "הַתְּנָאָה לַפְּנִי בַּמְצוּת, עֲשֵׂה לַפְּנִי סוּכָה נָא, וְלוּלָב נָא, וְשׁוֹפָר נָא, צִיצִית נָא, סֵפֶר תּוֹרָה נָא, וְכוּרְכּוּ בְּשִׂירָאִים נְאֻמִּים". יש אומרים שהדרשה כפשוטה, וחובת ההידור היא מדאורייתא, ויש אומרים שחובת ההידור היא מדרבנן, והפסוק הוא 'אסמכתא' בלבד. לעיתים נאמר ההידור על כמות המצוה, כגון גודל האתרוג, או כמות נרות החנוכה; ולעיתים על היופי החיצוני, כגון נוי סוכה, או המעיל של ספר התורה. ונחלקו ראשונים אם יש עניין בהידור של יופי חיצוני ביחס לחפץ של מצוה שהוא מכוסה בתמידות, כגון פרשיות התפילין. יש כמה מצוות שחובה להדר אותן בהידור מוגדר, כגון המצוה לאגוד את הלולב עם ההדס והערבה באגודה אחת, או שירטוט השורות בספר תורה.

בשתי מצוות מצאנו, שהתורה הוסיפה הדגשה על ההידור: בקדשים - שצריך להקריב דווקא בהמה, שמן ויין, מובחרים; ובאתרוג - "פרי עץ הדר". והרמב"ם, בהביאו את דין ההידור בקרבנות, מסיים את דבריו במילים אלו: "והוא הדין בכל דבר שהוא לשם הקל הטוב, שיהיה מן הנאה והטוב. אם בנה בית תפילה - יהיה נאה מבית ישיבתו; המאכיל רעב - יאכיל מן הטוב והמתוק שבשולחנו; כיסה ערום - יכסה מן היפה שבכסותו". ויש

<<< המשך מעמוד קודם

פרידמן שליט"א שהתגורר לא הרחק מביתו... ר' נחום הכיר את הגרא"ד פרידמן היטב, הוא החליט להכות על הברזל בעודו חם, יצר עמו קשר עוד באותו יום וקבע עימו פגישה. בהגיעו אליו, סיפר להגה"ח רבי אליעזר דוד את המעשה, כשהוא מתאר את הנהגת אביו כפי ששמע מהסבא מסלבודקה, המשך וסיפר על שיעורו בליל שבת, שאלת האברכים, והחלום שחלם אמש. הגרא"ד התפעל מאד מהחלום. "אין ספק, זהו חלום אמת! דבר פלא אומר לך, גם אני לא ידעתי עד לפני זמן קצר על נוסח זה המופיע במחזור ויטרי, ואם היית בא לשאול אותי עד לא מכבר, לא הייתי יודע מה לענות לך, אלא שממש בתקופה האחרונה עיינתי בספר 'ליקוטי מהרי"ח" של הגה"צ רבי ישראל חיים פרידמן זצ"ל אב"ד ראחוב, ובהלכות 'ברכות הנהיגין' הוא מביא גירסה זו בשם מחזור ויטרי (חלק ב' סימן נ"ט) בהלכות ליל הסדר. ר' נחום נפעם. הלכות ליל הסדר? דבר כזה כלל לא עלה בדעתו. הוא מיהר לעיין במחזור ויטרי, ואכן מצא כי בהלכות ליל הסדר מובא נוסח ברכת 'מעין שלוש' על ארבע כוסות ששותים בליל הסדר, וכותב כך:

... לאכול מפריה ולשבוע מטובה ולהודות לך עליה ועל ברית ותורה שנתת לנו. רחם ה' אלוקינו על ישראל עמך וכו'. ולבסוף כותב שם: "ברית ותורה צריך להזכיר בה בברכת הארץ" (ברכת המזון, ואגב, גם בספר 'בירור הלכה' להג"ר ר' יחיאל אברהם זילבר זצ"ל בן הגאון ר' בנימין זילבר זצ"ל, מובא כי כך נהג הסבא מסלבודקה כפי שהעיד תלמידו רבי מנדל שיינין זצ"ל). (יישר כח לסופר הרה"ח יאיר וינטוק הי"ו, ששייתף אותנו בסיפור נפלא זה מאוצר גנזיו).

(מתוך 'תבונות' מקץ ע"ז)

הגאון הצדיק ר' מנדל, בבהירות רבה, כפי שהיה נראה בחיי חיותו. ר' נחום התרגש ונפעם בחלום. זה זמן רב לא ראה את אביו בחלום, ואף אם ראה היה זה חלום מעורפל ומטושטש. כעת חש את אביו כאילו הוא חי ועומד לידו.

ניגש אל אביו והחל משוחח עמו כאילו חזר אביו לחיים. לא עוברים אלא שניים ושלושה משפטים ור' נחום נזכר בדבר המטרידו. הוא פנה לאביו ושאל אותו בנושא המעיק כל כך על ליבו, גירסת "ברכת מעין שלוש" שנמצאת, או לא נמצאת במחזור ויטרי. "סיפרתי בשמך, אבא, על מנהגו של הסבא מסלבודקה להזכיר 'ברית ותורה' בברכה אחרונה, כפי שאמר לך שראה במחזור ויטרי, והנה כמה תלמידי חכמים באו והעירו שאין במחזור בנוסח הברכה, שמץ שינוי מהגירסה המקובלת בידינו", התאונן הבן בחלום לפני אביו.

ר' מנדל הצביע על דמות שעמדה קרוב אליו. "רואה אתה יהודי נכבד זה?" "אכן" אמר ר' נחום למראה אדם בעל הדרת פנים מכובדת. "אם כך, שאל אותו, הוא יודע". ובמילים אלו נעלם.

ר' נחום מתעורר משנתו כשהוא חדור בתחושה עמוקה שהיה זה חלום אמת. החלום היה כה חי עד שחש באמתותו.

הכלל של "דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין" ו"אין חלום בלא דברים בטלים", היה ידוע לו משכבר הימים, אך כעת חש שהחלום הינו אמת ואינו פרי דמיונו, או שראה דברים מהרהורי ליבו. הוא זכר את כל המדובר לפרטי פרטים, כאילו התרחשו הדברים במציאות. והעיקר, הוא הכיר היטב את הרב נשוא הפנים שעמד ליד אביו, וזיהה אותו בוודאות, דמות חשובה מאד בבני ברק, הידועה בכל רחבי העולם החסידי, הלא הוא הגאון החסיד רבי אליעזר דוד

# מה גילה הגאון מוילנא לתלמידו הגר"ח מוולוז'ין בחלום, ומה היה סופם של שלושת תלמידיו שפרשו להשכלה?

הרב בנימין גולד

**"זה קלי ואנוהו אלקי אבי וארממנהו" (שמות ט"ו, ב')**

מבט חדש ומעניין מגלה לנו מרנא החתם סופר זיע"א בביאור פסוק זה, וזה תוכן דבריו הקדושים:

בתולדות אהרן, מביא על המילים "זה קלי ואנוהו" – ואבנה לו בית המקדש, כמאמר הפסוק "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". ומבאר החתם סופר, שהבטחה זו של הקב"ה "ושכנתי בתוכם", היא דוקא אם ישראל עושים רצונו יתברך, שאז משרה שכנתו בתוכם, אבל אם אין עושים רצונו, הגם שבשביל זכות וברית אבות לא יעזבנו, אבל הוא מגביה עצמו מאתנו, כעין שאמרו בגמרא (ראש השנה לא, א): 'עשר מסעות נסעה שכינה בגלל חטאי עם ישראל, וככל שחטאו יותר הלכה גולה אחר גולה רחוק רחוק מהם, עד שהגיעה בסוף לרקיע' [בהסתר פנים גדול].

וזה ביאור הפסוק "זה קלי" – שאם אני מקשר עצמי להקב"ה בזכות מעשי הטובים, אז "ואנוהו" – אבנה לו בזה בית המקדש שישרה שכנתו בתוכנו. אך אם "אלוקי אבי" – כל התקשרותי להקב"ה זה רק בזכות מעשי אבותי ואני ממשיך בחטאי, וכל מבטחי בו שבזכות אבות יגן עלי [וכדברי רש"י על פסוק זה 'לא אני תחילת הקדושה, אלא מוחזקת היא לי מאבותי'], אז "וארוממנהו" – אני גורם בחטאי, שהשכינה מגביהה עצמה גבוה מעל גבוה עד לרקיע ולהסתר פנים רח"ל.

נורא למתבונן! יש ששמים מבטחם בזכות אבות, והם לעצמם ימשיכו בחיי ריקנות, הבל ובילוי, וליבם שָׁלוּ בקרבם, כי זכות אבות תגן עליהם, ויש להם לדעת, מגלה לנו מרנא החתם סופר, כי מי שתולה כל מבטחו בזכות אבות, ואינו מקריב משל עצמו כלום להקב"ה – גורם בזה לריחוק השכינה ממנו רח"ל, ורק אם יתנהג האדם לעצמו כאילו אין לו זכות אבות, בריבוי תורה ומעשים טובים, אז בודאי שזכות אבות תגן עליו ותועיל לו עד מאד!

מרגלא בפומיא דמרן בעל החידושי הרי"ם זיע"א, לאחד שבא בפניו וגולל לו את זכות אבותיו ויחוסו הגדול. אמר לו החידושי הרי"ם: "אומרים אנו בתפילה 'אלוקינו ואלוקי אבותינו', כשבאים לבקש רחמים מהקב"ה, באים דבר ראשון בזכות עצמנו 'אלוקינו', ורק אחרי זה בזכות אבות 'אלוקי אבותינו', זה בלי זה אינו כלום!"

\*\*\*

מסופר על מרנא רבי חיים מוולוז'ין זיע"א, שבתקופתו היתה רווחת אגדה בין יהודי ליטא, בדבר שלשה תלמידים שלמדו בישיבת וולוז'ין. תלמידים אלו היו מהמיוחדים מבין תלמידי הישיבה, והתבלטו בכשרונותיהם המופלאים. האחד היה מיוחס, נצר למשפחה שמנתה שבעה דורות רבנים בזה אחר זה, השני היה מוכתר בנימוסים ומחונן במידות טובות ומושלם בהנהגתו, ואילו השלישי היה חריף, ובנוסף לזה שקדן עצום ועמל בכל כוחו בתורה.

באותם ימים, נשבה לה בכל עוזה רוח ההשכלה, והפילה חללים רבים בקרב בחורי ישראל. אף לתוככי היכלי הישיבות הקדושות הצליחה רוח ההשכלה לחדור ולקטוף מיושבי בית המדרש. שלושת התלמידים הללו, מבחירי ישיבת וולוז'ין, נמשכו אחר רוח ההשכלה הברלינאית, וביום מן הימים עזבו את הישיבה ויצאו לתרבות רעה.

צער רב הצטער עליהם ראש הישיבה ר' חיים. דמעות רבות הזיל על אובדנם, ונפשו מיאנה להנחם על טרגדיה גדולה זו! והנה, לילה אחד, נראה אליו בחלום רבו הגדול רבי אליהו מוילנא, והוא אומר לו: 'כזאת וכזאת תאכל חרב ההשכלה, זכות אבות לא תעמוד למי שנפל בפח הכפירה, שהרי כל בני ישראל בני אברהם יצחק ויעקב, גם המידות הטובות אינן משמשות תריס בפני הפורענות שכן מידות טובות אינן מיוחדות לישראל בלבד, רק זכות התורה לבדה תעמוד לו ליהודי שלא תכרת נפשו מישראל.

כל מי שלמד פעם תורה לשמה, כל מי שטעם מתיקותה של תורה, כל מי שספג לתוכו את ריח התורה, מובטחני שהתורה תעמוד לו להגן עליו ולהציל את נפשו מרדת שחת. אין התורה מניחה ליהודי לכפור באלוקיו ולהזבק לעם אחר. ר' חיים התעורר בהתפעמות מחלומו, וזכר והפנים את דברי רבו ביוזעו כי דבריו יקומו ויעמדו. עברו שנים רבות. ר' חיים חקר ודרש מה עלה בגורלם של שלושת

תלמידיו אלו, ונודע לו, כי התלמיד הראשון היחסן, שכח את יחוסו ותפארת משפחתו, והתבלבל בעמי הארץ. התלמיד השני שהצטיין בנימוסיו, התמסר לחכמת הפילוסופיה ודעתו נתבלבלה עליו, עד שהמיר דתו והיה דורש דרשות של דופי. ואילו השלישי, המתמיד השקדן, לאחר שנכנס



לאוניברסיטה בהיותו בעל מוח חריף ושקדן, עשה חיל בלימודים הכלליים ויצא שמו לתהילה, וכל המלומדים השכימו לפתחו, עד שלבסוף רצו למנותו לפרופסור באוניברסיטה המלכותית.

סופו של הבחור השלישי היה, שנדרש להמיר את דתו, כדי לקבל את המשרה הרמה שבדרך כלל לא ניתנה ליהודי. אך אז ניצת עמוק בלבו הניצוץ היהודי, והוא התחמק מידי פעם בפעם מבקשתם. כאשר גבר עליו הלחץ ביקש ארכה של שלושה ימים... לאחר מחשבה עמוקה החליט לוותר על הכבוד הגדול, כי כזו לא תהיה! יהודי הוא וכך ישראל! הוא נמלט ממקומו על מנת לעלות לארץ ישראל. בדרכו החליט לסור לוולוז'ין, מקום גדילתו וצמיחתו, להקביל את פני רבו לשעבר, ולקבל את ברכתו לחזרתו לדרך החיים.

מרנא ר' חיים, שכבר שמע על השינוי שחל בו, עלז מאד לקראתו וחיבקו בזרועותיו. לאחר שסיפר התלמיד לרבו את כל מאורעותיו, מאז עזב את הישיבה והשתלשלות הדברים שהביאוהו הלום, שאלו ר' חיים: "בני, מי הצילך מן התהום העמוקה של ההשכלה הארורה?" השיב התלמיד: "נזדמן לי לעבור בעיר מגורי באישון לילה, הרחובות היו בחשיכה ורק מבית אחד בקע אור חלש של נרות. התקררתי לבית, נצמדתי לחלון, ואז אני שומע קול של לימוד תורה בניגון של ערגה ועצב. רותקתי למקומי והקשבתי. צלילי התוגה הזהדו באזני, והצטיירו בדמיוני כאילו התורה בוכה על שנששתיה, והנני עומד על סף הכחש והבגידה בה... אותה שעה נתעוררו בי הרהורי תשובה וכך הגעתי עד הלום!"

מילה במילה התקיימה נבואתו של רבו הגאון מוילנא, ששום 'זכות אבות' לא תעמוד לאדם ביום רעה, אם לא יאסוף לעצמו גם זכויות, ורק מי שטעם טעם של תורה, יש לו מגן מפני הפורענויות, וסופו שתורתו תעמוד לו כתריס בפני כל רוחות רעות וזרות.



# פנה אליו ר' אברהם גניחובסקי זצ"ל: "אמרו לי כי על הכביש בדרך נצפות לאחרונה מכוניות חדשות, וגם נעבור דרך ה'ספארי' ומאוד מעניין אותי לראות את הכביש ומכוניותיו ומאחורה איני רואה כלום. האם מסכים אתה להחליף איתי מקום?"

הבחור הביט עליו בתדהמה, אך הסכים בשמחה לבקשתו המשונה של האיש המבוגר. יושבי המונית העלו אף הם חיוך על פניהם, והבושה היתה במלואה

הרב אהרן כהן

"וְנַחֲנוּ מֶה בִּי תְלִינוּ עֲלֵינוּ" (שמות ט"ז, ז')

הבחור הביט עליו בתדהמה, אך הסכים בשמחה לבקשתו המשונה של האיש המבוגר. יושבי המונית העלו אף הם חיוך על פניהם, והבושה היתה במלואה.

בתחנת הדלק, לפני היציאה מירושלים, עצר נהג המונית את רכבו למען הזקן, והבחור שלא הכיר כלל את ר' אברהם החליף איתו מקום. הנהג "הבין" מיד כי יש לו נוסע מיוחד שמוכן לשלם בשביל לראות את הדרך, ולכן פעמים מספר באמצע הדרך, נעמד לעזרתו והראה לו "דברים מעניינים".

"שם יש מנזר עתיק",  
"עוד מעט חולפים אנו ליד שדה התעופה  
ודאי שמעת עליו",  
ר' אברהם הגיב בסיפוק: "אה? אה, ככה?  
באמת? תודה רבה!"

גם את הספארי הראה לו הנהג האדיב. מקורבו של ר' אברהם (הרב מרדכי קרימילובסקי שיחי'), שנסע אף הוא במונית, נרעש מאשר ראו עיניו. מיד כאשר החליף ר' אברהם את מקומו ועבר לשבת במקומו של הבחור, הבחין כי הרב הוריד את החליפה והעמיד אותה פרושה באוויר מולו. הוא תלה אותה בצורת מחיצה לפניו משך כל שעת הנסיעה, כך הבין הרב קרימילובסקי את סוד הספארי והמכוניות...

ר' אברהם נוכח שהבחור יושב מאחורי אשה, והיה סבור כי גם בישיבה בנסיעה אין לשבת מאחורי אשה. כדי למנוע את הבחור ממכשול, הבריק במוחו הרעיון להתחנן לבן הישיבה שיחליף איתו מקום, והוא, הרי יש לו דרך פשוטה - לפרוש את החליפה שתחצוץ בינו לבין המושב הקדמי.

בסוף הנסיעה הודה לבחור והשתתף עמו בחלק מן התשלום. הוא אף הביע את תודתו לנהג על יחסו האדיב. הרב גניחובסקי יצא מגדרו ודאג לזולתו בכל ליבו, אך מעבר לכך, הוא עשה זאת מתוך ענווה ושפלות רוח עצומים, שחלילה לא יישמע כי יש לו מטרה כלשהי ודאגה לרוחניותו של הבחור.



ר' אברהם גניחובסקי זצ"ל

נאמר בגמ' בחולין (פ"ט, ט): "אמר להם הקב"ה לישראל חושקני בכם, שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה - אתם ממעטין עצמכם לפני. נתתי גדולה לאברהם, אמר לפני "ואנכי עפר ואפר", למשה ואהרן, אמר "ונחננו מה" לדוד אמר "ואנכי תולעת ולא איש"... אמר רבא ואיתימא ר' יוחנן גדול, שנאמר במשה ואהרן יותר

ממה שנאמר באברהם, דאילו באברהם כתיב ואנכי עפר ואפר. ואילו במשה כתיב ונחננו מה... מסביר המהר"ם שפירא: מדוע גדול משה, דאילו כשאברהם אבינו אומר לקב"ה "ואנכי עפר ואפר" אין זו רבותא, וכפי שמאריך בספרו "ניצוצי אור המאיר", אבל משה רבינו "העניו מכל אדם", אמר, "ונחננו מה" למתלוננים. אפילו לגבי נרגנים אלה, ראה עצמו כאפס.

הסיפור הבא מחמם את הלב לא רק בשל הדאגה לשני, אלא משום שהוא שיעור יוצא דופן בהכרת ערך הענווה והשפלות של גאון גדול. בספר "ויאמר הנני" מסופר על הגאון ר' אברהם גניחובסקי זצ"ל שהיה נוסע תדיר במוניות שירות

מב"ב לירושלים, לישיבה בטשעבין, וכך גם חזור. פעם אחת נכנס ר' אברהם למונית שירות לנסוע מירושלים לב"ב. כהרגלו, התיישב מאחור בספסל הפנימי, כדי לא להפריע לאיש, וגם רוב נוסעי המונית לא יפריעו לו ללמוד במנוחה.

כשהחל הנהג בנסיעה, עודם בירושלים טרם שיצאו מהעיר, פנה ר' אברהם לבחור ישיבה שישב בספסל לפניו, וביקש ממנו שיעשה עמו חסד, ועל הטובה הזו הוא מוכן להשתתף אתו במחיר הנסיעה. שאל הבחור "מה רצונך רבי?" ענה לו ר' אברהם: "אמרו לי כי על הכביש בדרך, נצפות לאחרונה מכוניות חדשות, אני אדם מבוגר שמעניין אותי לראות את הכביש ומכוניותיו, גם אמרו לי כי יש גן חיות בדרך (ספארי) וכאשר אני יושב מאחורה אינני רואה כלום. האם מסכים אתה להחליף איתי מקום?"

חבל על כל יום!

הצטרף לתוכנית הלימוד על 'הדף היומי' ו'הדף היומי בהלכה'

חייג עכשיו: 02-560-9000

# "מדוע אין המשגיח מסוגל לישון?" שאלתי, והגה"צ רבי מאיר חדש זצ"ל, שהיה אז זקן המשגיחים, השיב: "מהרהר אני כל העת בעובדה שבני אדם אינם יודעים להחמיא זה לזה"

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, והסברו של המשגיח רבי מאיר חדש זצ"ל על הקושי במחמאות

כך הסביר, גאון-המידות, המשגיח זצ"ל, את שקורה בתוכנו פנימה בכל הקשור למחמאות ולמתן-עידוד לזולת.

צריך לזכור את חשיבותה של המחמאה, ועד כמה יש בידנינו ע"י מילה טובה אחת, להקים מעפר דל, ומאשפות להרים אביון, לחולל מהפכות של-ממש במצבו של אדם, ולרומם את רוחו מהקצה אל הקצה! וחבל להתעצל בכך.

## המחותנים התרגשו מאד מהמכתב

ת"ח אחד, המכהן במשרה תורנית בכירה, נקט בעין טובה מיוחדת כלפי אחד משכניו שאירס את בתו. הר"מ הוא לא המתין עד החתונה, אלא הקדיש מזמנו, וישב וכתב למחותנים מכתב ארוך ומפורט בשבחה של משפחת השכן. הוא סיפר על התמדתם הגדולה בתורה של בני המשפחה, ועל מידותיהם הטובות, תוך שהוא מסכם את מכתבו ואומר "אני מקנא בכם על העסק הטוב שעשיתם!"

המחותנים התרגשו מאד מאד מהמכתב, והתקשרו אל הכותב להודות לו מקרב-לב על הטובה שעשה איתם. "אי אפשר לומר שדברך חידשו לנו פרטים שלא ידענו עד היום על מחותנינו הנכבדים. ידענו הכל, אבל בוודאי שכל מילה הנכתבת בסגנון שכזה, קובעת בליבנו יותר ויותר את איכות המשפחה עימה השתדכנו, ויש בכך לקרב את הלבבות ולגרום לשלום-בית במובן הנאצל ביותר", כתבו לו.



השכן לא היה צריך להשקיע מאמצים רבים על-מנת לעשות מה שעשה. הוא בסך הכל לקח דף ונייר והעלה את דבריו הנלבבים על הכתב. אחר-כך לקח מעטפה ובול והלך לתיבת הדואר הקרובה ושיגר את המכתב. אך התוצאות שהשיג בכך - אין לשער ואין לתאר את עוצמתם!

הבה נדבק כולנו בדרך זו, וכשנראה במעלותיה של עקרת-הבית שלנו, נשבח אותה על כך במילים יפות. על ידי כך נרבה אהבה ושלוש ורעות בינותינו. מיותר לציין שיהיה בכך כדי לחזק את הקשר הרגשי בין הבעל לאשתו, קשר שילך ויתהדק יותר ויותר עם כל מחמאה שתצא מפיו.

(מתוך הספר 'שמחה בבית' בעריכת הרב משה מיכאל צורן)

"וְהַיֵּשֶׁר פְּעִינֵי תַעֲשֶׂה" (שמות ט"ו, כ"ו)

אחד ממקורביו של המשגיח, שלן איתו בביתו בעת זקנותו, סיפר לי, שח הגר"מ סמפולנינסקי, ר"מ בשיבת 'אור אלחנן', בדרשה שנשא בבית מדרשו, שבליילה אחד, בשעה 2 אחר חצות, שמע רעשים מן החדר בו ישן המשגיח. הוא ניגש לשם וראה שר' מאיר מתלבש ומתכוון לצאת מן החדר.

לא ידעתי להיכן הוא מתכוון ללכת בשעה זו, סיפר בן הבית, וכמובן שעקבתי אחר מעשיו. והנה, המשגיח שם פעמיו אל סלון הבית והתיישב על הספה שהיתה שם. התישבתי לצידו, והמשגיח אמר לי שאינו מסוגל לישון. הדבר היה נדיר למדי, כיון שבדרך כלל לא היו לו שום הפרעות בשינה, גם לעת זקנותו.

"מה קרה? מדוע המשגיח לא מסוגל לישון?" שאלתי, ור' מאיר, שהיה אז זקן המשגיחים בארץ ישראל, השיב: "אתה יודע מהו הדבר שמפריע לי לישון? מהרהר אני כל העת בעובדה שבני אדם אינם יודעים להחמיא זה לזה, וזה מציק לי מאוד! יתרה מכך, משקיע אני את מוחי במתן תשובה לשאלה זו, על מה ולמה קשה לנו כל כך להחמיא לזולת!..."

זה מה שהציק לו למשגיח בשנתו, ולא איפשר לו להירדם. הרי אני צריך לתת תשובה לעצמי...

הגר"מ חדש המשיך ואמר: "לאחר שהתהפכתי על מיטתי זמן רב, וחשבתי על העניין, חושבני שהצלחתי להגיע להסבר הגיוני על הקושי במחמאות. העניין הוא, שברגע שאני רואה את חברי בהתמדתו הגדולה

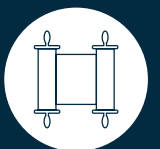
בתורה, או ביראת שמים הטהורה שיש לו, אם אחמיא לו על כך, אצטרך לתת תשובה לעצמי, מדוע אני לא נמצא בדרגה הזו של החבר, ומדוע אינני מתמיד כל-כך בלימוד התורה כמותו...

כשאני מהרהר בכך, נמצאתי אומר לעצמי 'ומה איתך? מדוע אתה עצמך אינך מתמיד שכזה?' או אז מגיע הרגע, בו מנסה אני לחשוב, אולי גם אני אלמד כמוהו, ואעלה ואתעלה ביראת שמים; אבל בדיוק אז גוברת עליי העצלות, ואינני מוכן להתעלות.

כתירוץ לכל זה, וכדי להשקית את מצפוני, מוצא אני דופי בחבר המתמיד וירא-השמים הזה, ומאתר נקודות תורפה בהנהגותיו ובמידותיו, וזוהי 'הסיבה' שלא להחמיא לו... שהרי איך אפשר להחמיא לבן-אדם הנגוע, למשל, במידת הגאווה?..."

- מדוע לא אמרו בנ"י שירה מיד כשיצאו ממצרים?
- מהי הכפילות "ממצרים גאלתנו" ו"מבית עבדים פדיתנו"?
- מהו הקשר בין קריעת ים סוף ובין נס הפורים?
- כיצד זכו למדרגת הנבואה בעומדם על ים סוף?

השאלות  
בפרשת  
השבוע



כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה' לרכישה התקשרו 02-5609000

# הגענו בעיצומו של התקף חולי ומכאוב של הרבנית ורבינו המתין לבוא הרופא. הבנו שאין זו השעה המתאימה. "לא, לא" מחה רבינו, "ברוכים אתם בבואכם, אני מתנצל על קבלת הפנים, אך מבקש בכל לשון של בקשה: אל תלכו!"

בעל האור לציון' הגאון רבי בן ציון אבא שאול זיע"א, במסירות ובאצילות לכל עניין שבקדושה

"לא, לא", מחה רבינו, "ברוכים אתם בבואכם, אני מתנצל על קבלת הפנים, אך מבקש בכל לשון של בקשה: אל תלכו! הכנסו לחדר הלימוד שלי, אביא שתיה, ונראה מה לעשות!"

אי אפשר היה לעמוד מול ההפצרות. הרב ליוונו לחדר הלימוד, ושב אל הרבנית. ישבנו ואמרנו תהילים להחלמתה. בינתיים הגיע הרופא, והורה לאשפזה. הוזמן אמבולנס. רבינו נכנס לחדר, ומסר לנו את דברי הרופא, וביקש סליחה על עגמת הנפש שנגרמה לנו. קמנו ואיחלנו 'רפואה שלימה'. רבינו ענה אמן בחום, ואמה: "מורי ורבי 'המורה' - הגאון רבי עזרא עטייה זצ"ל - הביא דברי המדרש

(בראשית רבה צ"ב, א'): אין לך אדם בלא יסורים, אשריו לאדם יסורים באים עליו. והקשה: הלא המדרש סותר עצמו מיניה וביה. אם אמרו שאשרי האדם יסורים באים עליו, משמע שאינם באים על כל אחד. ואיך אמרו שאין לך אדם בלא יסורים? והתשובה שהיסורים יכולים לבוא על האדם בשני אופנים. האחד, ואשריו, כשהם באים עליו ישירות. לפחות אשתו אינה סובלת. והאופן השני, כשהם באים על אשתו, ואז שניהם סובלים. שהרי נושא הוא עימה בעול, וסובל יחד עימה!"



הגאון רבי בן ציון אבא שאול זיע"א

הבנו, שבכך נפרד מאתנו רבינו מתוך דברי תורה. אך הוא המשיך ואמה: "בני, הגאון רבי אליהו שליט"א, יסע עימה לבית החולים, ואני אבוא אתכם!" נדהמנו. הן זה עתה העיד בעצמו שסובל הוא את סבלה של הרבנית ובצרתה לו צר, נושא עימה בעול במלואו. ואיך יוכל לנסוע למסיבה, ולבו בל עמו?

אבל רבינו הגיב בטבעיות: "פרסמתם מודעות, אנשים ממתנים לבואי, הילדים מצפים לבואי, אשמחם כשאבוא ויתאכזבו אם אעדר - ואיך אוכל לאכזב? אסע, ובזכות תינוקות של בית רבן ושמחת התורה, מסיבת החומש, תרפא הרבנית, ומעבר לכל, אם מחמת נוכחותי יתפרסם שמו של התלמוד תורה, ולו בעוד תלמיד אחד שיבוא ללמוד תורה במוסד, יהיה לה לרפואה!"

הרב הצטרף אלינו לנסיעה, והתקבל בהערצה בקרב הקהל. הוא ישב והאזין בסבלנות ובמאור פנים לכל הדרשנים, מנציג המועצה ועד לנציג ההורים. לשירת הילדים ולמחרוזת הברכות. ורק אנו ידענו כמה מתוח הוא, וכמה דואג לשלום הרבנית. אבל נוכחותו משמחת ומחזקת, ונשאר עד תום הטקס!

(מתוך 'רבינו האור לציון')

"כִּי אֲנִי ה' רַפְאֵךְ" (שמות ט"ז, כ"ו)

כשיסד מרן הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצוק"ל את רשת החינוך התורנית, הקים מקורבו הרב אריה לב ארי שליט"א תלמוד תורה בירכתי צפון, שבקרת שמונה, בנשיאותו. כל דבר, קטן כגדול, נחתך על פיו. פעם, נסע רבינו לקברי צדיקים בצפון, ואמר למקורביו: "בואו וניסע לקרית שמונה, ונבקר בתלמוד התורה". נסעו, וביקרו בהפתעה. המנהל לא היה, אבל המלמדים לימדו והתלמידים למדו, ורבינו עבר מכיתה לכיתה ושאל רוב נחת. בחן את התלמידים וידעו תלמודם, השמיע באזניהם דברי חיזוק והביע התפעלות.

כשנודע דבר הביקור למנהל, התקשר לרבינו: "מדוע לא הודיע הרב על ביקורו, הייתי נשאר ומקבל פניו בכבוד רב? לא ציפיתי לאורחים ונסעתי להסדיר עניינים הנוגעים לתלמוד התורה..."

"אל תצטער", ניחמו רבינו, "יודע אתה שהכבוד הוא הדבר האחרון המעניין אותי!"

"הכבוד הוא כבודנו, ולא כבודו!" התרגש המנהל, "המוניטין של התלמוד תורה הוא, מהיותו בנשיאותו. עתה, כשזכינו בביקורו, אילו הייתי יודע הייתי מצלמו עם התלמידים. זה היה משמחם, ומועיל לרישום לשנה הבאה!"

"איני יודע כמה חשוב צילום כזה", השיב רבינו בענוותנות, "אבל ידעתי שזה חשוב לך וישמח אותך, ודאגתי לך. לאחד התלמידים שנתלווה לנסיעה היתה מצלמה, וביקשתי להנציח את המעמד..."

**מצפים לבואי, איך אוכל לאכזב?**

סח הרה"ג רבי בנימין בצרי זצ"ל, רב קרית האבות בבאר שבע, מתלמידי רבינו הוותיקים: בעידוד הדרכת רבינו, הקמנו את תלמוד התורה באופקים שבנגב, שהתנהל בנשיאותו ובהכוונתו. הזמנו את רבינו למסיבת החומש.

האמת, הטרחה היתה רבה ועצומה, הן מחמת טלטול הדרך והזמן היקר מפז, והן מחמת העובדה, שחתי המסיבה היו דרדקים בני ארבע, ואבותיהם רחוקים מלהיות בני תורה, ומה לתבן את הבר? אבל שיערנו שבואו יחזק את הת"ת ויגביר את ההרשמה. גדול שם רבינו, ורבים ינהרו להתברך. יתפרסם וישתרש שהת"ת בנשיאותו, ובואו יהיה לברכה מכמה וכמה בחינות.

רבינו נעתר לבקשה, ונקבע שנבוא לקחתו.

הגענו בעיצומו של התקף חולי ומכאוב של הרבנית עליה השלום. היא התייסרה נוראות, ורבינו המתין לבוא הרופא. הבנו שאין זו השעה המתאימה. איחלנו 'רפואה שלימה', והודענו שנמסור את ברכתו.

## לאחר שנלאו חוקרי הטבע ברוסיה למצוא פתרון, פנו לחבריהם חכמי הטבע באשכנז, לחפש פתרון לטבעה של אבן זו

באיזו אבן נמצא כח טבעי לבקוע את המים?

ימא בחוטרא רבא ויקירא.

ממעשה שאירע עם הגר"א זצ"ל (מובא בקונטרס צפה בי"מ שנדפס בסוף תהילים עם פי' שערי פרנסה טובה, ירושלים תשכ"ה עמ' ב וכן מובא בשם הגר"א בס' תכלת מרדכי למהרש"ם), נראה שלמד כמדורשים שמשה לא הכה עם המטה, שבימי הגר"א ז"ל אירע מעשה שהיתה מצויה אבן קטנה באיזה בית ברוסיה, ויוחסו לה סגולות יוצאות מן הכלל, והם לא ידעו את טיבה.

לאחר שחוקרי הטבע ברוסיה נלאו למצוא פתרון, פנו לחבריהם חכמי הטבע באשכנז, לחפש פתרון לטבעה של אבן זו, גם מחכמי המדע באשכנז נעלם הדבר, והם עמדו להחזירה לרוסיה. לפני החזרת האבן, יעץ להם אחד מאבות תנועת ההשכלה הארוכה, לפנות להגר"א ז"ל ששמו נודע לתהילה כבקי בכל שבע החכמות (וכוונתו היתה כדי ללגלג עליו, שבוודאי לא ידע פשרה של אבן זו), והם נענו לו.



הגר"א גילה באזניהם שטבעה של אבן זו הוא סנפירונן, שטבעו לחלק מים למרכיביו השונים מבחינה כימית, והם נוכחו לדעת בגדלותו של הגר"א גם בחכמות הטבעיות. משנודע הדבר למשכיל מנדלסון, הפגין את דעותיו הכוזבות, להכחיש את נס קריעת ים סוף, בטענה שמטהו של משה סנפירונן היה, כדברי חז"ל (תנחומא וארא ומובא ברש"י להלן יז, ו), והוא שבקע את המים באופן טבעי ולא באופן נסי. משנודע הדבר להגר"א, שלח לו: "אפיקורס שכמותך, בתורה הקדושה נאמר 'הרם את מטך', הרם, כלומר, סלקהו מן הצד, כמו הרימו מתוך העדה בפ' קרח, שבפירושו הבדלו, ונטה את ידך ולא את המטה, על המים ובקעהו, והוא נס קריעת ים סוף".

יאתה הרם את מטך ונטה את ידך על המים (שמות י"ד, ט"ז)

במדור רבה (שמות כא, ט) מובא, שטענו המצרים שמשה לא יכול לעשות כלום בעצמו אלא ע"י המטה, שהרי בו הכה את האוה, ובו הביא את כל המכות. וכשבאו ישראל לתוך המים, והמצרים עומדים מאחוריהם, אמר הקב"ה למשה 'השלך את מטך' שלא יאמרו: 'אילולי המטה, לא היה יכול לקרוע את המים', שנאמר 'הרם את מטך'. מבואר מהמדרש, שבאמת לא השתמש משה עם המטה כדי

לבקוע את המים, אלא עם היד בלבד, וכפי שנראה מהמשך הפסוקים, שהרי בהמשך פסוק זה נאמר 'ונטה את ידך', ולהלן (פסוק כא) נאמר 'ויט משה את ידו על המים', וכן להלן לגבי חזרת המים, נאמר (פסוק כז) 'ויט משה את ידו'. ואף בחזקוני פירש כן, וכתב שהלשון 'הרם' הוא מלשון הסרה וסילוק, כמו שנאמר 'וממנו הורם התמיד', 'הרימו מכשול מדרך עמי', 'והרים העטרה', כלומר הסר את מטך ובנטיית ידך גרידא תבקע את המים.

אולם במכילתא (סו"פ בשלח פרשה ו) נראה שהיכה עם המטה את המים, שמובא שם "המטה הזה הביא עשר מכות על המצרים במצרים ועשר על המים", וכן נראה מהמדרש תנחומא (ואתחנן ו) שמשה הלך לים הגדול, שיבקש עליו רחמים מה' שיכניסנו לארץ, והשיב לו המים: "בן עמרם, מה היום מיומים, הלא אתה בן עמרם, שפאת עלי במטך והקיתני וחלקת לשנים עשר שבילים". וכן מבואר באבות דרבי נתן (פל"ג, ב) "נטל משה מטהו והכה על המים ונעשה המים נקבים ונקבים", וכן הוא בתרגום יונתן על פסוק זה שתירגם: "ואנת ארום ית חוטרך וארכין ית ידך ביה על ימא ובזעיה", וכן להלן (פסוק כא) תירגם: "וארכין משה ית ידיה על

## היכן רמוז הסוד המובא במשנ"ב בשם השל"ה?

יש לחבר יום ולילה בתורה או בתפילה הן בבוקר והן בערב. ונראה יסוד להנהגה זו בדברי בעל הטורים כאן, שכך נהג יהושע. הנהגה זו, של לימוד בעת החיבור בין היום ללילה ובין הלילה ליום, מצאנו עוד באבותינו כדאיתא במדרש (מדרש תהילים מזמור א'): 'אמר ר' ברכיה אף אבותינו הראשונים קבעו את המשנה, שהיו יושבים ביום שהוא נוטל מן הלילה, ובלילה שהוא נוטל מן היום'. ובהעמק שאלה (לנצי"ב שאילתא קמג, ב) הביא את המדרש הנ"ל, וכתב שם שנראה, שמה שנאמר ליהושע (יהושע א, ז): "והגית בו יומם ולילה", הכוונה על זמן החיבור בין יום לילה ולילה ליום, ע"ש.

"לא ימיש עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה לפני העם" (שמות י"ג, כ"ב) בבעל הטורים כתב, שפעמיים בתורה מופיעה הלשון של 'לא ימיש', כאן לגבי העננים, ושוב לגבי יהושע נאמר (להלן לג, יא) שלא ימיש מתוך האהל. וזה בא ללמדנו, שכמו שהעננים משלימים זה את זה, כמובא בגמ' שבת (כג: וברש"י שם), שעמוד הענן שמשמש ביום בא עוד קודם שמאיר היום, ועמוד האש שמשמש בלילה מתחיל להאיר עוד קודם שבא הלילה, כך יהושע היה משכים בבוקר בעוד לילה ללמוד, ובערב היה מקדים בעוד היום ללמוד, ועל כן זכה לילך לפני העם. והנה במשנה ברורה (סי' א' סק"ב), הביא מהשל"ה שעל פי סוד,



## מהו המקור והטעם לאכילת חיטים בשבת שירה?

הביא מנהג זה והוסיף, שכן נוהגים לאכול חיטים בחתונות, וביאר שם הטעם שאוכלים בשבת שירה ע"פ דברי חז"ל (ברכות נז), שחיטים רומזים ל'שלום', ובזמן ששלח פרעה את העם נעשה שלום בגבול בית ישראל, ע"ש.

בליקוטי מהרי"ח (ח"ג עמ' קטו) מביא בשם ספר 'הדרת קודש' (דף מ), להביא טעם למנהג זה, ע"פ מה שמוכר בספר נחל קדומים (להחיד"א במדבר כגה), בשם רבינו אפרים עה"ת, שמהמן נעשה כגרעיני חיטה מגובלין כעיסה שיש בה מים, וזהו "ודגן שמים נתן למו" (תהלים עח, כד), וכיון שבשבת בשלח קורין את פרשת המן, לכן נוהגין לאכול חיטים זכר למן שירד כחיטין.

בספר הקדום 'כח יהודה' (כת"י), על מנהגי פפד"מ (להג"ר יהודה בינגא זצ"ל, הובא בס' פרדס אליעזר) כתב טעם מקורי למנהג אכילת חיטים בשבת שירה, ע"פ ההלכה ששואלין ודורשין שלשים יום קודם הפסח בפרטות הלכות פסח ודיניהם וחומרותיהם. ומנהג זה בא להזכיר לכל ישראל בחדש שבט, לתקן ולהכין לקנות חטים למצה של פסח, אפילו שזה יוצא שני פעמים שלשים יום לפני פסח.

אולם כיון שצריך לזה הרבה טירחות והכנות ויגיעות ושמירות וטחינה וריקידה ואפייה וכדו', ובלבד שאין כל עתים שווים בימות החורף, ולפעמים אין כתקון לטחינות החטים מפני הקרירות בכל אותו הזמנים.

לכן היו הקדמונים זריזים ומקדימים עצמם לתקן מפרשת בשלח לקנות חיטים לפסח כדי שימצא בביתם חטים מוכן לזמן הטחינה לקמח של מצה.



מקור אכילת חיטים בשבת שירה מובא לראשונה בב"ח (או"ח סי' רח אות ג' ד"ה ומ"ש והתוספות), שדן לגבי ברכה על אכילת חיטים שלמים, ובתוך דבריו כתב: "ולכן יש ליזהר לפי המנהג שאוכלין בשבת שירה חיטין שלמים מבושלים, שאין לאוכלן אלא בתוך הסעודה".

במנהגי אמשטרדם (פ"ג סעי' ו' אות ז) מובא, שבשבת שירה אוכלים קוגל מחיטים זכר למן.

בספר 'נוהג כצאן יוסף' (מנהגי פרנקפורט פ' בשלח עמ' קצג אות ג'), כתב: 'ונוהגין לאכול חיטין בשבת שירה, ושמעתי סמך לזה בשלח נוסריקון בשבת שירה לאכול חיטין'.

ב'עוללות אפרים' (לבעל היכלי יקר' ח"ג אות שעז עמ' ככג),

## כיצד יתכן שיקראו הציבור את פרשת בשלח בשבת אחרת?



שהמילה 'שבת' מוזכרת פעם ראשונה, בפרשה זו נמצא שורש הענין של שבת.

וכיון שהענין של שבת מוזכר לראשונה בענין המן, על כרחך שעניינה של השבת וענין המן כרוכים זה בזה, ולכן כשאדם נמצא במצב של ספק איזו פרשה לקרוא, הדין הוא שצריך לחזור לשורש ולעיקר של השבת, שהוא כאן בפרשיות המן.

**'ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים' (שמות ט"ז, ד')**

בספר העיתים, (לרבי יהודה מברצלוני סי' קפד עמ' 572), מביא בשם רב סעדיה גאון, שאם יוצא שיש שבת שלא יודעים מה לקרוא בה, שיקראו בפרשת המן 'הנני ממטיר לכם לחם מן השמים' שמדברת בענייני שבת. ומקשה שם על דבריו, שזה פליאה, שאיך יוצא שבת שלא ידוע מה לקרוא, והלא יש סדר מסודר לכל שבתות השנה? וכתב, שאפשר לפרש שכוונת רס"ג באופן שנמצאים עשרה אנשים בדרך רחוקה, ומסתפקים איזו פרשה קוראים בשבת זו, שיקראו בפרשת המן שמדברת בענייני שבת, ע"כ. וצריך ביאור, מה המיוחד בפרשה זו שמוזכר בה שבת, הרי ישנן פרשיות נוספות שמדברות בענייני שבת?

ונראה לומר, שהרי עד עתה, לא מוזכרת שבת בשמה 'שבת', אלא רק 'יום השביעי', וכאן (להלן פסוק כה) פעם ראשונה שמוזכרת המילה 'שבת'.

והנה יסד לנו רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל (ישראל קדושים אות ז): 'קיבלתי שבכל דבר וענין, במקום שמילה זו נזכרת פעם ראשונה בתורה - שם הוא שורש הענין, ע"כ. וא"כ בפרשה זו,



## סיפור בהמשכים

מאת: יעקב א. לוסטיגמן

## תקציר הפרקים הקודמים:

שהוקמה במיוחד לשם כך, רבי אריה לייב הכהן מגיש את הבקשה כדת וכדין, וכעבור חודשים אחדים מתפרסמת הודעה בעיתון, לפיה הוקצו 52 אלף רובלים לטובת תושבי העיירה. שנה אחרי השריפה הגדולה, שוב פורצת אש מביתו של אחד הערלים, וגזיר עץ בוער באש מתעופף ברוח ופוגע במחסן העצים שבחצר ביתו של החפץ חיים.

כמעט כל בתי העיירה ראדין עלו באש, מלבד ביתם של החפץ חיים, בני משפחתו ועוד 22 בתי יהודים אחרים. החפץ חיים יצא לגייס תרומות במשך עשרה שבועות. זמן קצר לאחר שובו נפטרה רעייתו הרבנית. מכתב מגיע מעורך דין יהודי מוילנא, המציין כי על פי החוק בממלכת רוסיה, תושבי עיירה שנשרפה באש יכולים לבקש סיוע כספי מקרן ממשלתית

## פרק י // שארית הפליטה

העשן שעלה ממחסן העצים הבוער באש - הזעיק את כל בני העיירה לכיוון ביתו של החפץ חיים. למרבה הפלא, לא נשרף ביתו של הערל אשר ממנו יהום כל הסער הזה. המדורה הקטנה שניצתה שם, כובתה בקלות רבה, ולעת עתה רק בית העצים של משפחת החפץ חיים עולה בלהבות.

קולות הפצפוף שבקעו מבעד ללשונות האש האכזריות הלכו והתחזקו. גיצי שלהבת התעופפו לכל עבר, והנה מתחיל בית משפחת רבי אהרן הכהן להיתפס בלהבות. קורות העץ שהרכיבו את דפנותיו של הבית העלו עשן שחור משחור, ואט אט הפך הבית כולו למפוחם, עד שקרס תחתיו בקול רעם אדיר. באותה עת היו בני משפחתו של החפץ חיים נתונים בקלחת של עשייה. המאורע המתגלגל אינו מאפשר להם לעמוד מנגד ולהביט בהתרחשות. במרוץ נגד איתני הטבע, מיהרו להוציא מהבית חפצים ורהיטים ככל שעלה בידם.

ראשונים, הוציאו כמובן, את ספרי הקודש כשבהם גיליונות הנייר, עליהם נכתב הכרך השישי של המשנה הברורה, עמלו של החפץ חיים באותם ימים. המזוזות נעקרו ממשקופי הדלתות והועברו אחר כבוד לרשות הרבים, הרחק מהלהבה המאיימת. שכנים טובי לב התגייסו לעזרה וסייעו להוציא מבתיהם של החפץ חיים, אחותו וילדיו רהיטים רבים ככל האפשר.

הלהבות כבר החלו לדלג מביתה של משפחת רבי אהרן הכהן לבית אחותו של החפץ חיים, אשר היה במבנה אחד עם בית החפץ חיים עצמו. שני הבתים נפלו שדודים, ועשנם היתמר אל על, כשהוא צובע את שמיה התכולים של העיירה בעננה שחורה ומפויחת. משם המשיכה הדלקה לביתו של רבי אריה לייב ועברה מבית לבית עד שכילתה את מלאכתה. ותשקע האש. הנזק היה כבד. עשרים וששה בתים עלו בלהבות. היו אלו בדיוק אותם בתים ששרדו את הדלקה הקודמת, אשר אירעה כשנה קודם לכן. אותם בתים שנותרו לפליטה לפני שנה, הפכו עתה למאכולת אש, ומכל בתי העיירה נותרו רק הישיבה ובית הכנסת ששרדו את שתי השריפות גם יחד.

למרות שהאובדן היה כבד עד מאוד, הוא לא הגיע בממדיו ובחומרתו לזה שאירע בראדין שנה קודם לכן, ולא רק בגלל מספר הבתים שנשרפו בפעם הקודמת,

שהיה גדול פי שמונה מאלו שנשרפו הפעם. בשריפה הקודמת השתוללה רוח סערה בין בתי העיירה, והאש קיפצה במהירות מבית לבית, עד שבתוך זמן קצר מאוד כבר עלו כמאתיים בתים בלהבות. הפעם, למעט אותו משב רוח בודד, שהעיף את גזיר העץ הבוער מבית הנוכרי למחסן העצים בחצרו של החפץ חיים, היה מזג האוויר נוח יותר. האש התקדמה באיטיות, מה שאיפשר לדיירי הבתים להציל הרבה מן הרכוש שהיה בבתיהם. למשפחת החפץ חיים האירה קרן אור נוספת, את המצב החשוך שנפל עליה: לאחר השריפה הגדולה שאירעה אשתקד, הציע רבי אריה לייב לאביו הקדוש, לעשות ביטוח לכל בתי המשפחה, כדי שאם חלילה וחס תתרחש שריפה נוספת, לא יהיה האסון גדול כל כך, ולא תישאר המשפחה כולה חסרת כל. החפץ חיים לא אבה לשמוע בקול בנו, בהסבירו כי יש בכך פגם במידת הביטחון, וכי חובת ההשתדלות חלה רק בעניינים שהיזקם מצוי.

רבי אריה לייב מיאן למצוא מרגוע, ובהזדמנות הראשונה בה פקד סוכן ביטוח את העיירה, מיהר לבטח אצלו את כל ארבעת הבתים שבחצר החפץ חיים. אולם יתר דיירי 62 הבתים שנשרפו הפעם, היו מהעניים ביותר בעיירה ראדין, וידם לא השיגה כדי לבטח את בתיהם אחרי השריפה הקודמת. הללו נותרו בעירום ובחוסר כל, ומצבם היה אף גרוע מזה של הניזוקים בשריפה הקודמת, כי אלו שניזוקו בראשונה זכו למימון מהקרן הממשלתית השמורה לעיירות שרוב בתיהן עלו באש, ואילו הבתים שעלו באש שנה לאחר מכן, לא היו זכאים למימון כלשהו, לאחר שכספי המענק, שעדיין לא הגיעו לראדין, כבר חולקו מראש בין התושבים בחלוקה שבוצעה על ידי פקידי הממשל ושאינו לחזור ממנה.

החפץ חיים בעצמו היה שבור ורצוף. מכה אחר מכה ניחתה עליו, ואם לא די בפטירתה של אשת נעוריו, ובטרחה הרבה שהטריח עצמו בשנה האחרונה כדי לסייע לתושבי העיירה, ניחת עליו אסון כזה שהותיר אותו נע ונד, ונזקק לחסדי הבריות, לאחר שכל ימיו הקפיד שלא לקבל מתנת בשר ודם בשום אופן. בלבו החלו להתחזק המחשבות בהן עסק כבר שנים רבות קודם לכן, לעזוב מאחוריו את הכל ולעלות לארץ הקודש.

המשך יבוא בעז"ה.

מתולדותיו של מרנא החפץ חיים זי"ע א"א  
הבערה בעיירה



## כשמניח פירורים במרפסת ביתו וכתוצאה מכך יבואו ציפורים לאכול וילכלכו את הכביסה של השכן, נמצא שמזיק לשכנו וח"ו לקיים את המנהג במקרה כזה

דיני תשלום בנוקי שכנים • חובת ההרחקה בתנור לאפיית מצות • נזקי מים ולחות בקירות משותפים • ליקוט הלכת  
מתוך הנושאים הנלמדים בימים אלו ב'דף היומי' מסכת בבא בתרא

שמחה מודיעין עילית] ביאור נפלא, שהנה מקור דעת העיטור המחייב לשלם מדין התנור הנאמר במשנה, ובזה תמה הרי"ף בב"ק ס"א: איך מספיק ארבע אמות בתנוה, הלא בב"ק מבואר שמרחיקים שש עשרה אמה לאש, ותי' כפי ביאור הנתיות בסי' קנ"ה שבאמת שיעור הרחקה באש הוא שש עשרה אמה, אלא שתנור שהוא שימוש ביתי לא הצריכו חכמים כל כך והקילו לדי' אמות, שאם היה צריך ט"ז אמה לא היה אפשרות להבעיר תנור בבית עכ"ד הרי"ף.

מעשה מיושב היטב שלפי דברי הרי"ף יוצא שרק בתנור מחייבים לשלם אחר שהרחיק, כיון שבאמת הרחקת ד"א אינה מספקת, אלא שהקילו חכמים, אבל בשאר נזקים אם הרחיק כשיעור שקבעו חז"ל יהיה פטור, ויפה פסק השו"ע בדעה המחייבת רק כשלא הרחיק, כיון שכן דעת הרי"ף, ולא פסק לגמרי כהעיטור לחייב כשהרחיק אלא רק כשלא הרחיק.

ונבאר כמה דוגמאות מעשיות:

### בטיחות בתנור אש במאפיית מצות

א. המשתמש בתנור באש חיה כמו אפיית מצות וכדומה חייב לשמור על כללי בטיחות לפי ההלכה ולהרחיקו מהתקרה כשיעור ארבע

אמות, וכפי המקובל בכללי בטיחות בזמנינו, חייב להחזיק מערכת כבוי אש מתאימה לשעת חרום, ואם הזיק חייב כמובן לשלם.

### דין התשלום בשאר נזקים המובאים בפרק זה

ב. שאר הנזקים המבוארים בפרק אם הרחיק בהם כשיעור, פטור מלשלם, ואם לא הרחיק תלוי בשתי הדעות בשו"ע.

### זהירות מהזיק במנהג נתנית הפירורים לציפורים ב"שבת שירה"

ג. לקראת שבת בשלח הנקראת "שבת שירה" מנהג ישראל לתת פירורים לציפורים, וכתבו הפוסקים להניח את הפירורים מערב שבת כיון שיש איסור להאכיל עופות של הפקר בשבת (מג"א שכ"ד סק"ז), וכתב בספר תוספת שבת או"ח סי' שכ"ד שמורגל בפי האנשים שהציפורים אמרו שירה על הים ולכן נותנים להם חטים. ויעוין בספר פרדס יוסף (פט"ז פסוק כ"ז) שהביא בשם הר"מ מפרימישלאן זצ"ל שהציפורים אכלו את המן שהותירו דתן ואבירים ולכן נותנים להם חטים ע"ש.

אך יש לנהוג בזהירות במנהג זה שלא להזיק לשכנו, כגון אם מניח פירורים במרפסת ביתו מעל מסתור הכביסה של השכן, וע"י שיבואו העופות לאכול הם ילכלכו את הכביסה של השכן, ונמצא שמזיק לשכנו ח"ו כדי לקיים מנהג, ויש לדון אם יתחייב לשלם את טורח הכיבוס החוזר של הבגדים. והרי הדבר דומה לגמרא בדף כ"ג ע"א שהיו מקיזי דם סמוך לעצים של רב יוסף ועי"ז היו באים עורבים ומלכלכים את פירותיו ע"ש.

### דף כ': בעניין תשלום בנוקי שכנים

יש לבאר בנזקים האמורים בפרק 'לא יחפור' שבהם חייבו חכמים להרחיק, האם הוא חייב לשלם כאשר היה נזק, והשאלה מתחלקת באופן שלא הרחיק כשיעור שאז יש יותר סברא לחייב תשלום, אך גם כאשר הרחיק, אם בכל זאת נזק מחמתו האם יתחייב לשלם או שכיון שהרחיק כדינו אינו חייב לשלם.

תחילה נבאר את דעות הראשונים בקצרה, ואח"כ נבוא לבאר בעזהשי"ת את הכרעת השו"ע בזה.

שנינו במשנה דף כ': שיש חיוב להרחיק תנור [שבוער באש חיה] ארבע אמות מהתקרה שלא תאחז האש בתקרה, ואם בכל זאת הזיק, דעת רבנן שחייב לשלם ואילו רבי שמעון חולק וסובר שמאחר שהרחיק כשיעור שחייבו חז"ל אינו חייב לשלם.

דעת בעל העיטור הובא בטור (סי' קנ"ה סעיף נ')

שכשם שחייבו רבנן לשלם בתנור גם כשהרחיק, כן חייב לשלם בשאר הנזקים גם כשהרחיק, ומה שנקטו רק לגבי תנור חיוב לשלם כיון שבאש יותר מוכח ההיזק משא"כ שאר הנזקים של מים ולחות בצד כותל שזה נזק מתמשך פחות מוכח שבא מחמתו, לעומת זאת דעת הראב"ד

הובא בטור (סי' קנ"ה סמ"ט) שפטור מלשלם גם כשלא הרחיק כיון שנחשב גרמא ורק בתנור שבוער באש חייב לשלם.

הרמב"ן בקונטרס דינא דגרמי כתב דכשהרחיק ודאי פטור מלשלם, שלא יתכן שיהא חיוב תשלומים ויתירו לו לסמוך נזק, שגם כשחייב לשלם יכול השני לומר איני רוצה שתזיקיני ותשלם, שקשה גזל הנאכל, וגם אם משלם נקרא רשע.

### מקור מהתורה להרחקת התנור

נציין כאן את הגמרא בסנהדרין (דף ז'): שדורשים מהפסוק "ושפטתם צדק בין איש ובין אחיו" אפילו בין בית לעליה ופירש רבינו חננאל שהכוונה לדון את שיעור הרחקת התנור מהעליה, א"כ נמצא שזה חיוב מהתורה.

### ביאור פסק השו"ע

בדברי השו"ע (סי' קנ"ה סל"ג) יש לעיין, שכתב שאם סמך מהנזקים שחייבים להרחיק יש מי שפטור מלשלם ויש מי שמחייב, משמע שרק כשלא הרחיק כדינו חייב לשלם.

והנה הדעה הפוטרת זה שיטת הראב"ד שפוטור מטעם גרמא, אך השיטה המחייבת יש לעיין שהרי לדעת העיטור גם כשהרחיק חייב, וכיצד פסק השו"ע לחייב רק כשלא הרחיק, ואולי פסק כן משום דדעת הרמב"ן כן דאין חיוב תשלום רק כשלא הרחיק, אך יש לעיין שבבית יוסף לא הזכיר דעת הרמב"ן ולא מסתבר שכיון לשיטתו. וביאר בזה מו"ר הגר"י לוקסנברג שליט"א [רב שכונת נאות





# זקהינה וינא

לאור קריאת מרנן גדולי הדור להוסיף קבלה טובה לרפואת מרנן רבינו ראש הישיבה שליט"א רבי אהרון יהודה לייב בן גיטל פייגא לאוי"ט והנחיית רבותינו להוסיף לתוכניות הלימוד עניני חכמה ודעת, אשר נתקבצו לתוכנית "קרן חכמה" בכל מוקדי מבחני 'דרשו' ברחבי העולם יתחזקו בלימוד ובקבלה ללימוד "קרן חכמה" לרפואת מרנן ראש הישיבה שליט"א

וישאו דברי חיזוק בחשיבות לימוד המוסר וקבלה טובה, מרנן ורבנן הרבנים הגאונים שליט"א

בני ברק		
12:00-9:30	בגמני המבדן בין: 2	בביהמ"ד משכנות יעקב, קהילות יעקב
12:00-9:30	בגמני המבדן בין: 53	בביהמ"ד חניכי ישיבת חברון, רבי עקיבא 53
12:00-9:30	בגמני המבדן בין: 9	בביהמ"ד י"ד אהרן י' צא"ר, סורוצקין 9
19:00-18:20	בגמני המבדן בין: 1	בביהמ"ד נחלת משה, רח' מלצר
20:25	בגמני השיעור בשעה: 7	בביהמ"ד מנחם אביבים, נכח האחד עשר קרית הרצוג
19:30	בגמני השיעור בשעה: 7	בבית החסידים דגור, רח' דסלר
22:00	בגמני השיעור בשעה: 13	בביהמ"ד 'סקווירא', אור החיים 13
20:00	בגמני השיעור בשעה: 7	בביהמ"ד הגדול 'וידניץ', תורת חיים 7
יודשלים		
12:00-9:30	בגמני המבדן בין: 70	בביהמ"ד 'חניכי הישיבות', הפסגה 70
12:00-9:30	בגמני המבדן בין: 1	בביהמ"ד 'אהל יוסף' - רמות פולין
19:00-18:30	בגמני המבדן בין: 1	בעור"ג שע"י ביהמ"ד 'בית ישראל', עזרת תורה
12:00-10:00	בגמני המבדן בין: 11	בביהמ"ד מנחם מן אביבים, רח' אמת ישראל, נש נש 11
20:30	בשעה: 5	בישיבה הקדושה 'אחינו', נבעת שאול 5
בית שמש		
12:00-10:00	בגמני המבדן בין: 30	בביהמ"ד קהל פרושים, נהר הירדן 30
12:00-9:30	בגמני המבדן בין: 1	בביהמ"ד שערי תורה, שפת אמת 24 בית ומנוחה
	בגמני השיעור בין: 1	בביהמ"ד קהל עזת יודשלים, רח' אלעזר 37 ומב"ש 1
רחובות		
11:30-9:30	בגמני המבדן בין: 3	בית הנסות 'לומדי תורה', יעקובון 3

מוקד "דרשו"



# אמרו קול

מודיעין עילית			
הגאון רבי ישראל זיכרון שליט"א - מרא דאתרא ארזות ברכפלד	ביום שישי י"ד בשבט	כביהמ"ד זכרון משה, נתיבות המשפט 40	בזמן המבחן בין: 12:00-9:30
הגאון רבי יצחק לוקסנבורג שליט"א - רב שכונת טאות שמחה מודיעין עילית	ביום חמישי י"ג בשבט	כביהמ"ד 'טאות שמחה', מסילת יוסף 42	בזמן השיעור בין: 21:10-20:40
ביתר עילית			
הגאון רבי מאיר שמחה אויערבך שליט"א - רב שכונת הדקל ורב כיהמ"ג ישיבת הר"ן	ביום שישי י"ד בשבט	כמלל ישיבת הר"ן, זוויעהל 2	בזמן המבחן בין: 12:00-10:00
הגאון רבי ישראל ברוזנסקי שליט"א - רב שכונת הגפן	ביום שישי י"ד בשבט	כביהמ"ג 'קרלן', פחד יצחק פי' ברים	בזמן המבחן בין: 12:00-10:00
חיפה			
הגאון רבי דוד שלמה וולדן שליט"א - דומ"ץ וראש הכוללים דחסידי סערט וילניץ חיפה	ביום חמישי י"ג בשבט	כביהמ"ד 'מתכתא להוראה', מקור ברוך 5	בזמן המבחן בשעה: 18:45
אופקים			
הגאון רבי ישראל יעקב פינקוס שליט"א - רב הקהילה אופקים	ביום שישי י"ד בשבט	כביהמ"ד 'היכל רב'	בזמן המבחן בין: 12:00-10:00
נתיבות			
הגאון רבי אריה לוי שליט"א - ראש ישיבת שכר שכיר	ביום שישי י"ד בשבט	כביהמ"ג 'משכן התורה'	בזמן המבחן בשעה: 10:45
אשדוד			
הגאון רבי חיים פסח הורביץ שליט"א - רב קהילת בעלז אשדוד וחבר בד"ץ מחזיקי הדת	ביום חמישי י"ג בשבט	כביהמ"ס 'בעלז', חטיבת הנגב 35	בזמן השיעור בשעה: 22:15
אלעד			
הגאון רבי זושא הורביץ שליט"א - רב קהילת חסידים אלעד	ביום שישי י"ד בשבט	כביהמ"ג דרך החיים, רבי מאיר 7	בזמן המבחן בין: 12:00-9:30
תפרח			
הגאון רבי אליהו אליעזר יעקובזון שליט"א - מרא דאתרא - תפרח	ביום חמישי י"ג בשבט	בבית המנסה אהל יעקב ודוד, רמב"ם 44	בזמן המבחן בשעה: 23:00
רכסים			
הגאון רבי יצחק שכטר שליט"א - ראש כולל עטרת אליהו ורב ביהמ"ד בנה ביתך	ביום חמישי י"ג בשבט	כביהמ"ד המרכזי בנה ביתך, דקל 33	בזמן השיעור בשעה: 20:45
נתניה			
הרה"צ רבי אברהם הלברשטאם שליט"א - בן כ"ק האדמו"ר מצאנז שליט"א	ביום חמישי י"ג בשבט	כמלל אברכים 'מפארת לטשה', בן אליעזר 40	בזמן המבחן בשעה: 16:30
צפת			
הגאון רבי מרדכי דב הכהן קפלן שליט"א - ראש מוסדות 'ישיבת צפת'	ביום שישי י"ד בשבט	כמלל שע"י ישיבת צפת-הרב קפלן, האר"י 3	בזמן המבחן בין: 12:00-9:30
טבריה			
הגאון רבי שמואל לובין שליט"א - רב קהילת קרלין - טבריה	ביום שישי י"ד בשבט	כביהמ"ג 'שליה', ורטי 13	בזמן המבחן בין: 11:50-9:50

02-5609000



# נשרות המאכלים

הרה"ג אליהו חיים פנחסי שליט"א  
מחבר הספר "הכשרות למעשה"

## ט"ו בשבט: אלו פירות נגועים בתולעים? וכצד ניתן לנקותם? • מדריך מקוצר

### פירות הנגועים לעיתים קרובות ומוחזקים כנגועים

**גויאבות** - יש להתבונן אם מצויות כנימות על קליפת הפרי, ולהסירן. לחתוך פרוסות לרוחב הפרי, ולהתבונן היטב בכל פרוסה משני צידיה. צבע התולעת כצבע הפרי עם נקודה שחורה קטנה בראשן מה שמכביד על הזיהוי.

**צימוקים** - עקב נגיעות רבה בצימוקים, יש לבצע בדיקה יסודית כדלהלן: להשרות את הצימוקים במים חמים במשך כרבע שעה לפחות. לשפשף אותם היטב ביד ולהמתין דקה. להעביר את המים העליונים לצלחת לבנה ולהתבונן אם מצויים תולעים או חרקים חומים במים. במידה ונתגלתה נגיעות, אין להשתמש, היות והם עלולים להיות נגועים מבפנים.

אם לא נמצאה נגיעות - יש לשטוף את הצימוקים תחת זרם מים חזק. ודין זה אמור אף בצימוקים המיובאים מקליפורניה. **חמוציות** יכולות לשמש תחליף לצימוקים והן נקיות בדרך כלל. **תות שדה** - קיימת נגיעות כלל עולמית של "טריפסים" קטנים המסתתרים בשקעים שעל התותים, שאינם יורדים בשטיפות הרגילות, ולכן מומלץ לאכול תותים רק לאחר ניקויים: לחתוך בסכין את העלה הירוק עם קצת מבשר הפרי ולהסיר סדקים, חריצים עמוקים או איזורים פגומים. לחתוך את התות לאורכו ולאחר מכן להשרות במים עם מעט סבון למשך 3 דקות, לשפשף מעט בתוך המים, ולשטוף היטב תחת זרם מים חזק באופן שהמים יגיעו לכל חלקי הפרי. יש נוהגים לאוכלו רק לאחר טחינה.

**תאנים יבשות** - להפריד התאנים ולשרות אותם בתוך מים וותחים עד לכיסויים למשך 5 דקות. לשפשף היטב מבחוץ וסביבות לעוקץ. לפתוח ממרכז התאנה. להתבונן היטב תחת מקור אור חזק, להסיר כל גוש אטום וכהה ואת "הדבש" שסביבות הטבור. להזיז את גושי הגרעינים עד לשקיפות הפרי. לבדוק היטב את הקליפה מבחוץ ולהסיר כל גוף זה. למדקדקים עקב קושי הבדיקה ראוי להימנע מאכילת תאנים כלל.

**דובדבנים מיובשים** - קשה לבדוק ועדיף לא להשתמש.

### פירות הנגועים לעיתים וטעונים בדיקה

**אגוז קשיו** - לבדוק שהקשיו לא מכורסם או נקוב. חוצים אותו ובודקים בין שני החצאים. נמצאה נגיעות יש לחצות את כולם. (מעט פירורים חומים דקים בין החצאים הם שאריות הקליפה ולא נגיעות).

**אננס מיובש עם סוכר** - להתבונן משני הצדדים אם נדבק עליו זבובון או חרק.

**לדר פתוח ללא אריזה** - יש להתבונן שלא נצמד חרק.

**תמר לח** - בדרך כלל נקי. טוב לפתחו ולבודקו.

# קנין חכמה

ידעת בינך (משלי ד')

## התוכנית החדשה של דרשו

בגשי שמחה של תורה, הננו לבשר לרבות לומדי התורה די בכל אתה, כי הנהלת דרשו הכריזה במסגרת הועידה העולמית השנתית, לאחר קבלת הדרכתם וברכתם של מרגן גדולי ומאורי הדור שליט"א, על פתיחת תכנית לימוד שינוי וחזרה, אשר תקרא 'קנין חכמה', ומטרתה להוסיף דעת וחכמה ולעורר בדבר לימוד המוסר.

במסגרת התכנית יילמדו הפרק הראשון של 'תומר דבורה' להרמ"ק, 'ארחות חיים להרא"ש', אורחות צדיקים, מסכת 'אבות' עם פירוש רבינו יונה ולמסילת ישרים, במחזור שיחל אי"ה בט"ז שבט השתא וימשך כשנה וחצי בקביעות דבר יום ביומו. סדר הלימוד נקבע לכל ימות השבוע, אך כדי שהלימוד יהיה שווה לכל נפש הושם דגש על הספק סביר שלא יקשה על הלומדים, אך לימודו בקביעות יביא תועלת.

### המבצעים והמלגות

ההשתתפות בתוכנית 'קנין חכמה' פתוחה לציבור הרחב בכל מוקדי הבחינה של דרשו, אך קבלת המלגות תתאפשר רק לנבחנים ומשתתפי תכניות דרשו. מבחני קנין חכמה הינם "מבחן גלוח" והזכאות למלגה כפופה לכך שנגער מבחן אחר באותו החודש (דף היומי בהלכה/ קנין תורה) קיבל ציון עובר של לפחות 40 אחוז. המבחן החודשי יכלול 12 שאלות בשיטה אמריקאית. גובה המלגה לאברכים על סך 50 שקלים לציון של 100 אחוזים. ציון מעל 90 אחוז - 45 שקלים. ולבחורים שיגיעו לציון גבוה מ-90 אחוזים, ספר מספרי 'דרשו' לפי שיקול המערכת.

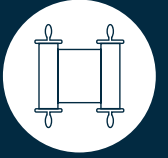
### הומרי הלימוד והרשמה

קונטרס הלימוד ולוח סדר הלימוד יחולק במוקדי מבחני דרשו בפריסה הארצית. נבחני 'דרשו' שפרטיהם קיימים במערכת אינם צריכים להירשם. מי שאינם נבחנים בתוכניות אחרות של 'דרשו', אינם זכאים כאמור למלגה, אך אם ברצונם לערוך מבחנים לשם קבלת ציון ללא מלגה, ניתן להירשם במוקדי הבחינה.

לפרטים נוספים | 02-560-9000 | חייגו למוקד 'דרשו'



# סיכום שבועי בדרך היומית בהר"ה



## על איזה מאכל מברכים רק כשנאכל בטעות? האם מותר לשתות חלב ולאכול בשר באותה סעודה? באיזה מקרה בוחרים את המזמן לפי כמות האכילה?

### צירוף לזימון

- אנשים הנועדים לאכול יחד, אם רואים אלו את אלו, או אם מלצר אחד משמש לכולם - הרי הם מצטרפים גם כשאוכלים בחדרים נפרדים. נחלקו הפוסקים אם מצטרפים לזימון.
- קבוצות של שלושה אנשים ויותר, אשר נועדו לאכול יחד, בתנאים הסביבתיים הנ"ל - לכל הדעות הרשות בידם לזמן יחד, דהיינו שאחד מבני הקבוצות יזמן לכל הקבוצות יחד.
- התנאי האמור לצירוף לזימון, שהאוכלים רואים אלו את אלו, משמעותו שקיימת אפשרות לראות, ואף אם בפועל אינם רואים, כגון שעיניהם פונות לכיוון אחר.
- הצירוף לזימון אינו אפשרי, אלא כשכל האוכלים יכולים להתחבר יחד באכילתם לאכול לחם אחד, שאז נחשבת הנאתם כהנאה אחת לברך עליה יחד.

### הצטרפות לזימון ללא אכילת פת

- שבעה שאכלו 'כזית' פת, ושלושה שאכלו 'כזית' ממאכל אחר, כגון פרי או ירק - מצטרפים לזימון בשם. והוא הדין אם לא אכלו, אלא שתו משקה כלשהו, למעט מים. יש אומרים שאם שתו לצמאם ולא רק כדי להצטרף לזימון, מצטרפים אף בשתיית מים.
- שניים שאכלו יחד, ולאחר סיום אכילתם, באדם שלישי ואכל עמהם - אם בשעה שאכל לא היו שניהם שבעים לחלוטין, באופן שמסוגלים עדיין לאכול ולו 'משהו' מאיזה מאכל, אף ממיני מתיקה וכדומה, הרי זה נחשב כאילו טרם סיימו את אכילתם, והם מצטרפים וחייבים לזימון.
- שלושה אנשים שאכלו מאכל כלשהו - מצטרפים לשבעה אנשים שאכלו פת לצורך זימון בשם. ונחלקו הפוסקים אם דין זה אמור גם בנוגע לזימון של שלושה.
- המנהג למעשה, ששניים האוכלים יחד ובאדם שלישי בטרם סיימו את אכילתם - אם אינו רוצה לאכול פת, נותנים לו מאכל אחר, או משקה, ומזמנים עמו.
- אם אדם שאכל כדי שביעה יוצא ידי חובת ברכת המזון בשמיעה מפי אחר, עדיף שישמע מאדם שאכל אף הוא כדי שביעה, שדרגת חיובו בברכה היא כשלו.

### ברכה על מאכלים האסורים באכילה

- מי שאכל במזיד מאכל האסור באכילה - לא יברך עליו, כיון שאינו מברך בכך את ה' אלא מנאץ; ואם ברך, אסור לענות 'אמן'. ואם אכל בשוגג - אין זה נחשב לניאוף, ועליו לברך ברכה אחרונה.
- מי שאכל לאחר השקיעה בכניסת השבת ללא קידוש, או שאכל לאחר השקיעה בצאת השבת ללא הבדלה, וכן מי שאכל בתענית ציבור דרבנן - יש אומרים שצריך לברך ברכה אחרונה.
- האוכל במזיד מאכל שאף מעט ממנו מסוכן לבריאותו - אינו מברך עליו, כיון שהוא עובר עבירה באכילתו, וברכתו היא 'ניאוף', כאמור לעיל בענין האוכל מאכל של איסור.

### המתנה בין חלב לבשר

- אחר אכילת מאכלי חלב, ניתן לאכול בשר לאלתר, ואף באותה סעודה, אך צריך 'קינוח' ו'הדחה' ביניהם, דהיינו ניקוי הפה על ידי אכילת מאכל 'פרוה', ושטיפתו על ידי שתיית משקה 'פרוה'.
- מנהג בני אשכנז ורבים מבני ספרד להמתין ששעות בין אכילת גבינה קשה לאכילת בשר. והגבינה הצהובה שבזמננו - נחלקו הפוסקים אם דינה כגבינה קשה.





## האם יש חובה מדאורייתא ללבוש בגדי שבת?

ואילו מהבגדים צריך שיהיו מיוחדים לשבת?

הרב יהודה יעקבזון

ואפילו חגורה של חול; וכן נהג הגר"א - להחליף את כל בגדיו ללא יוצא מן הכלל. ויש שכתבו שהנעליים אינן בכלל הבגדים לענין זה, אך ממיזת חסידות ראוי שתהיינה לאדם נעליים מיוחדות לשבת. והבגדים הפנימיים הצמודים לגוף, או אלו הנועדים רק להגן מפני הקור, כמעיל וכדומה - יש שכתב שאין צורך שיהיו מיוחדים לשבת. [שו"ע רסב, ב, ומשנ"ב, ה-ו; משנ"ב רמב, א, ושעה"צ, א; ביאורים ומוספים דרשו, 7-8]

מהכתוב בבניא: "וקראת לשבת עונג... וְכַבְדָּתָהּ", דרשו חז"ל שיש לכבד את השבת בלבישת בגדים מיוחדים לשבת, שאינם כבגדי החול; ויש ללבוש בגדים נאים ונקיים. ועיקר הדין מדאורייתא, כדברי חז"ל: "במה אתה מקדשו, במאכל ובמשתה ובכסות נקיה"; גם במשך השבת יש להזהר שתישאר הכסות נקיה, ולא תתלכלך על-ידי הילדים הקטנים וכדומה. בשם האריז"ל כתבו שלא ללבוש בשבת שום בגד מבגדי החול,

## מה בין 'מלאכת טוחן' לפרוסת חלה עם אבוקדו? והאם יש הבדל בין ריסוק בננה לתפוח אדמה מבושל?

על כך ועוד בפרק שני זה של מלאכת טוחן ובו דיני ריסוק באוכלין

הרב יצחק פוליטנסקי

לטחון תבלינים במכתשת או בכל כלי המיוחד לכך, בכל זאת מותר לטחון אותם בידית של הסכין על גבי הצלחת או ע"ג השולחן.

טוחן בדבר שאינו מתפורר

ריסוק בננה או אבוקדו

בננה או אבוקדו - אסור לרסקם בשיני המזלג, כי זה לא נחשב שינוי לגבם, אך לרסקם עבור המתקשה לאכול - מותר, ובלבד שיעשה זאת ע"י שינוי כגון בכף או בידית המזלג, ולא בשיני המזלג כדרך שרגילים לעשות בימות החול, ויעשה כן בסמוך לאכילה.

עיקרה של מלאכת טוחן היא הפרדת גוש שלם לחלקים קטנים רבים. נחלקו הפוסקים במקרה שבו כותש ומרסק דבר גוש שיש בו לחות, ובריסוקו הוא אינו מתפורר לחלקים קטנים אלא נהפך לעיסה מדובקת, כגון: תמרים, בננות, אבוקדו וכד', שבריסוקם אינם נפרדים לחלקים קטנים אלא נשארים דבוקים. האם במקרה זה, הדבר ייחשב לטוחן? או שמכיוון שבפועל לא הפריד את הגוש לחלקים, אין זה נחשב לטוחן.



ריסוק פירות וירקות מבושלים

ירקות ופירות שנתרככו היטב **דווקא ע"י בישול או אפיה**, מותר לרסקם גם בשיני המזלג וכד', ואין בהם איסור טוחן, אך אסור להשתמש בכלי המיועד לכך, כגון המסננת משום "עובדין דחול", ולכן מותר למרוח קונפיטורה (ריבה) עם חתיכות פרי על חלה, אפילו שמרסקם במריחה, וזאת מאחר שהם כבר מבושלים.

**לדעת החזו"א:** הדבר אסור משום

טוחן, מכיוון שאין הבדל בין אם החלקים המתרככים נשארים דבוקים לאחר ההפרדה או לא. ומביא ראיה

מריחת אבוקדו על חלה

לאור האמור לעיל, אסור למרוח אבוקדו או כל פרי אחר לא מבושל על חלה, אפילו כשהוא רך ממש, אלא יניח פרוסות של אבוקדו על החלה. ויש שהתירו כאשר האבוקדו כ"כ רך עד שכשמחזיקו ומושכו לא נגרר שאר הפרי איתו, ורק בכגון זה יהיה מותר למרוח, אך אחרים אסרו ולא חילקו בכך.

לכך, ממה שאסרו חכמים לרסק תאנים ועוד.

**לדעת האגרות משה:** כאשר מרסק בננה במזלג וכדו', הדבר מותר מכיון שריסוק זה אינו דומה בצורת ההפרדה לריסוק תאנים, שהן נפרדות יותר לחלקים מאשר הבננה ודומיה.

**להלכה** הורו הפוסקים, שיש להחמיר ולאסור כדעת החזו"א, הסובר שגם על פירות אלו יחול איסור טוחן.

טוחן בשינוי

בכל המלאכות האסורות מדאורייתא, גם כאשר יעשה אותן בשינוי, עדיין הן תהיינה אסורות מדרבנן, אך במלאכת טוחן הדבר שונה, וע"י השינוי שעושה, המלאכה נהיית מותרת לכתחילה, ובתנאי שיעשה בה שני שינויים או שינוי גדול. ולכן אף שמדאורייתא אסור